

Sander og Tørnæs har lovet, at lovforslaget ikke er lavet for at spare penge

Skjult millionbesparelse

Regeringen vil spare 90-100 mio. kroner på lov om taksameter-betaling til studerende fra Afrika og Kina. Nogle af pengene skal bruges til 35 stats-stipendier, men der er millioner i overskud til 500 ekstra

Regeringen vil indføre brugerbetaling for "oversøiske" studerende fra 2005. Til gengæld skal der uddeles 35 statsstipendier til særligt trængende og ekstra dygtige i den samme gruppe og inden for særlige fagområder. Men der er økonomi til at uddele mange flere, viser FORSKERforums regnestykke på regeringens forslag om betalingsuddannelser for især amerikanske, afrikanske og asiatiske studerende på danske universiteter.

Videnskabsministeren og Undervisningsministeren har lovet, at lovforslaget - der netop har været i høring - samlet set vil blive **udgiftsneutral**. Afviklingen af taksametertilskud til de udenlandske studerende vil på den ene side betyde en besparelse for staten, men på den anden side skal besparelsen ifølge lovforslagets logik gå til at finansiere nye statsstipendier - og dem er der afsat 35 af i finanslov-2005.

Men der er ikke balance mellem besparelse og stipendieudgift, siger Rektorkollegiet, og lovforslaget har dermed en skjult besparelse i sig. Et simpelt skøn peger på, at forslaget indebærer mindredgifter på 90-100 mio. kroner. Og heraf bruges kun 8 mio. kr. på lovforslagets 35 stipendier (*à 150.000 kr. som der tales om i Finansloven*). Hvis alle millionerne derimod blev bragt i spil på "oversøiske" statsstipendier, så ville der være råd til ca. 500 ekstra års-stipendier eller 250 på to-årige kandidatstipendier.

Og i det regnestykke vil alle pengene tilmed ikke komme tilbage til universiteterne som taksameter, fordi halvdelen ville gå til stipendiaternes SU/levemkostninger.

Lovforslag sparer penge

Lovforslagets økonomiske forudsætninger holder ikke:

"Det er en skjult besparelse. Problemet er, at regeringens tal for udenlandske studerende er flere år gamle (fra Danmarks Statistik), og tallene under vurderer, hvor mange udenlandske studerende, der hidtil har været, viser Rektorkollegiets opdaterede tal. Internationaliseringen er vokset voldsomt. Når taksameteret nu bortfalder for udenlandske studerende, så får staten en millionbesparelse i stedet for udgiftsneutralitet", forklarer formanden for Rektorkollegiets internationale udvalg, RUC-rector Henrik Toft Jensen.

Lovforslaget kaldes "internationalisering" og er en ændring til universitetsloven. Rektorkollegiets høringssvar beder om en nærmere gennemgang af lovforslagets forudsætninger, så det belyses, om der faktisk er penge til langt flere end de 35 statsstipendier i 2005.

Skøn: Mister taksameterpenge fra 1255 studerende

Rektorkollegiets udregning er baseret på nyere indrapporteringer fra universiteterne om hvor mange udenlandske studerende, der var i 2003/04. Og et groft skøn peger på, at universiteterne vil miste indtægter fra op til 1255 STÅ-taksameter. Og da det gennemsnitlige tab vil være 70.000 kr., så vil det totale tab være de omtalte 90-100 mio. kr. (*baseret på, at 40 procent af disse er på billige samfundsvidenskabelige uddannelser (fx cand.merc.) og 60 procent er på dyre tekniske eller naturvidenskabelige uddannelser (fx ingeniør)*).

Sektorforskningen skærer igen 3
En af de store, Risø, skal skære ti procent af 743 medarbejdere

Hvem skal betale ph.d.-ere 4
Regeringen lovede 306 nye ph.d.-stipendier for 2005, men erhvervslivet skal betale 1/3 af udgifterne

Endnu mindre medindflydelse 5
DTUs ledelse laver vedtægter, som giver forskerne mindre indflydelse, og rektor mere magt

Takt og tone 6
- for forskeres indbyrdes slagsmål. Konflikten mellem professor Christen Sørensen og SDU er ikke slut

Et misfoster 8
Politikerne konstruktion af Højteknologifonden lider af afgørende fejl, vurderer professor i innovationsøkonomi

Slagelse får universitet 10
- men opslag af uddannelser skal ske på forskningsbaserede vilkår, fastslår SDU-dekan

Fyringer lurar på AU-humaniora 12
- på grund af faldende STÅ-indtægter. Men nedskæringer løser slet ikke hovedproblemet, som er en ny studiekultur, mener lektor

Udviklingskontrakter 15
Hvad venter de andre universiteter efter at Videnskabsministeren roste IT-universitetets kontrakt, der har meget konkrete resultatmål

Ministeriet freder DTUs bilfusk 16
- fordi det blev lavet 'i god tro'. Men det er svært at tro, siger ekspert i forvaltningsret, der efterlyser undersøgelse

jø

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Simon Ekholm, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
(ansv.hav. for dette nummer)
Thomas Bjerregaard Jensen,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:
18. december 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

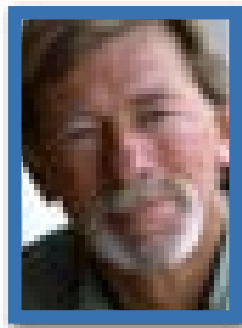
Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Lars Kamp Nielsen, DF

Thomas B. Jensen, DDD

Hvem taler universiteternes sag?

Finanslovsforslag vil netto give færre penge til en række af universiteterne i 2005. Det bringer os endnu fjernere fra Barcelona-målet. Det medfører et uddannelsesniveau, der opfattes som faldende af et flertal af universitetslærerne. Altimens undrer man sig såre over den begejstring universiteternes ledere giver udtryk for. Københavns Universitets rektor og formand for Rektorkollegiet Linda Nielsen: "Vi er utrolig glade for den prioritering af forskning og uddannelse som forslaget er udtryk for" (Universitetsavisen 12), og videre:

"Statsministeren har, efter vores bedste overbevisning valgt en vinderstrategi med satsning på forskning og uddannelse. Det vil vi gerne støtte." (Universitetsavisen 15).

Og Rektorkollegiet noterer sig "med glæde", at regeringen lægger stor vægt på forskning og uddannelse (Forskerforum 177). Med den ny universitetslov er rektorerne "bare" ansatte og man kunne så håbe, at bestyrelserne ville tale universiteternes sag. Men udtalelser beroliger ikke, når kommende bestyrelsesmedlem for Københavns Universitet direktør Henrik Topsøe udtaler om regeringens økonomiske målsætning og dens ønske om langsigtet strategisk prioritering for universitetsområdet: ".....men det er glædeligt, at regeringen og de politiske partier vil prioritere det her". Eller når bestyrelsesformand for Aarhus Universitet Jens Bigum siger: "Og der skal være forskningsfrihed, men vi bliver nødt til at strukturere de midler, vi har fået...." (Information 6. okt.). Udtalelserne er tydelige tegn på, at med den nye universitetslov er det ikke bare undervisningens eller forskningens interesser der varetages, men "samfundsmæssige hensyn".

Forholdet mellem bestyrelse og direktion slår ofte gnister, men sammenligner vi med Danmarks Radio er der tilsyneladende fred og fordragelighed på universiteterne – bestyrelse og rektorer er enige i at rose både finanslovsforslag og regeringens åbningstale.

Men er en sammenligning med DR rimelig? DR frembringer produktioner, hvis succes umiddelbart kan måles med seertal, men der skal også produceres små udsendelser uden kommerciel værdi for at sikre DR's rolle som kulturbærende institution. Det samme gælder universiteterne. Vi skal levere gode kandidater og forskning med kommercielle værdier på kort og lang sigt, men universiteterne skal bestemt også være langtidsholdbare kulturbærende institutioner.

Forbrødringen er bekymrende, når bestyrelsesflertal og rektorer roser et finanslovsforslag, der reelt betyder nedskæring, og når en åbningstale alene handler om en ny cigarkasse i form af en Højteknologifond målrettet mod skabelse af arbejdspladser inden for udvalgte felter – biotek, it og nanoteknologi. Skyldes forbrødringen eksisterende og kommende ansættelsesrelationer? Alene tilbage står de nuværende og kommende medarbejder- og studenterrepræsentanter med et særligt ansvar for at tale universiteternes sag og sørge for at fremtidens universiteter bliver bragt til åben diskussion mellem universiteternes ansatte, studerende og det omgivende samfund.

Konsekvensen af for lave stå-takster, øgede krav til formidling og samarbejde med erhvervslivet og egenfinansieringen af 50% flere ph.d.'er vil mærkes tydeligst af de, der har deres daglige gang på universiteterne. Sikringen af det "hele" universitet med tilfredse og engagerede medarbejdere og studerende har som ufravigelig forudsætning, at medarbejder- og studenterrepræsentanter har højest mulig legitimitet i forhold til dem de repræsenterer.

Sektorforskningen skærer igen

Statens bevillinger falder og det er svært at tjene eksterne penge. En af de største, Risø, må skære ned og trimme strategien. Ti procent af 743 medarbejdere skal væk

Sektorforskningen har haft det hårdt efter at regeringen i 2002 skar hårdt på bevillingerne og dermed tvang institutionerne til at skære ned eller at finde andre, eksterne måder at tjene penge på. Når statens basismidler kun dækker ca. 40 procent af udgifterne, så bliver institutionerne meget følsomme overfor svigtende indtægter. Og de voksende krav til medfinansiering på samarbejds- eller EU-projekter gør det ikke nemmere.

I praksis har konsekvensen været, at institutionerne oplever, at der er blevet færre frie midler til medfinansiering af projekter - for slet ikke at tale om selvstændige strategiske satsninger. Man har bundet for mange penge i at udvikle markedsstyrede aktiviteter.

”På Risø har vi ikke nået målene, når det gælder om at tjene penge eksternt. Så vi har måttet erkende, at det med at løbe efter pengene ikke giver tilstrækkeligt råderum. Vores enkelte afdelinger har været for hårdt spændt for med givne opgaver, så der er for lidt selvstændigt styringsrum. Vi er kommet ud af balance”, siger Risøs direktør Jørgen Kjems, der henviser til, at man er under en *smertegrænse*, når over 60 procent af indtægterne stammer fra eksterne midler.

Risø omstyrer

Risø er ved at udarbejde en ny, trimmet strategi. I nysproget hedder det, at Risø

”omstyrer og reducerer” (pressemeldelse).

”Vi må se i øjnene, at vi ikke har kunnet få tilstrækkeligt økonomisk råderum ved hjælp af den eksterne indtjening. Vi kan ikke leve af kommercielle opgaver. De giver ikke tilstrækkeligt økonomisk overskud”, forklarer Risø-direktøren.

Han vil ikke sige, at sektorforskningen har været presset af politiske krav om medfinansiering og samarbejdsprojekter med for eksempel erhvervslivet.

”Vores hidtidige strategier har været bestyrelsens egne valg på basis af basisbevillingen. Vi har måttet skære ned, men vi har ikke fået noget diktat udefra om, hvordan strategien skulle være. Men strategien er ikke lykkedes, og derfor må vi nu finde den rigtige balance”, forklarer Kjems.

Videnskabsministeren har stillet i udsigt, at Risø vil blive kompenseret lidt via finansloven, men det ændrer ikke på en grundlæggende *ubalance*, konstaterer Kjems.

Indtægterne er svigtet, så der mangler 20 mio. kroner i forhold til budgettet for et år siden. Risøs eget skøn siger, at man må sige farvel til ti procent af de 743 medarbejdere. Det vil så vidt muligt ske ved naturlig afgang, aftaler om fratrædelse og omstilling, men et antal afskedigelser kan ikke undgås. Dog vil man gå meget langt for at friholde forsknings-ak-

tiviteterne på bekostning af for eksempel stabsfunktioner, understreger direktøren.

Strategi der giver selvstændigt styringsrum

Budgettet for 2004 var lagt med henblik på at få en høj omsætning gennem ansættelse af flere forskningsmedarbejdere. De større lønomkostninger har imidlertid ikke medført de forventede ekstra indtægter.

Risø må derfor justere, så man styrer efter ”den rigtige opgaveportefølje”.

”Vi tynder ikke bare ud iblandt de ansatte efter en grønthøstermetode. I den nye strategi beholder vi det, som vi ser mest fremtid i og som gør mest muligt nytte. Og vi vil ikke sige nej til eksterne opgaver og penge, men der må være mere balance mellem intern og ekstern finansiering, så vi kommer under 60 procents ekstern finansiering og dermed få *større selvstændigt styringsrum*. Vi må altså acceptere et lavere niveau for omsætningen, men til gengæld skærpe vores strategiske indsats”, slutter direktøren.

Han vil dog ikke sige noget nærmere om processen, der skal føre til endelig udformning af strategien. Ledelsen vil tage stilling til udmøntningen af nedskæringerne ved udgangen af oktober.

jø

DTU-rektor Pallesen fik 1,2 mio. i løn + fri bil

Pallesen lønførende blandt rektorerne, idet han får en kvart million mere end KUs Linda Nielsen

DTUs rektor får betydeligt mere i løn end KUs rektor. Hvor DTU-rektor Pallesen i 2003 fik 1.194.000 kr (inkl. pensionsbidrag) plus fri bil, så måtte KU-rektor Linda Nielsen nøjes med 986.000 kr. (inkl. 16 pct. pensionsbidrag).

Lønforskellen skyldes først og fremmest, at DTUs rektor er åremålsansat, og denne tidsbegrænsning udløser et løntillæg på ca. 25 pct. Samtidig er DTUs rektor ansat efter den nye universitetslov med følgende større ansvar og bemyndigelser. Og endelig forhandles kontrakten med DTUs bestyrelse – dvs. pt med bestyrelsesformand Bundgaard-Nielsen – og aflønnes ikke rutinemæssigt jævnfør Finansministeriets skalaer. Han får fx en bonus i form af en kontraktslig resultatløn.

Når KUs rektor udpeges af bestyrelsen og skal forhandle løn, forventes det, at

der vil ske en klækkelig lønforhøjelse, som – hvis den sættes i relation til DTU-rektorens – forventes at lande på mindst 1.350.000 kr.

Typisk lønramme 39 plus tillæg

KUs rektor har ellers et lønmæssigt forspring, idet KUs rektor som det største universitet har rektor klassificeret i lønramme 40 (dvs. 600.000 kr. i 2002-beløb). Århus', Syddansk', Aalborgs og DTUs rektorer er klassificeret i lønramme 39 (dvs. 540.000 kr. i 2002-beløb). Disse rektorer får et tillæg på 160.000 kr. (i 2002-beløb).

Også rektorerne på RUC, KVL, HH-København og HH-Århus aflønnes i lønramme 39, men med et lavere tillæg (123.000 i 2002-beløb).

Farmaceutisk Universitets rektor aflønnes i lønramme 38 (496.000 kr. i

Lars Pallesen

2002-beløb) plus et tillæg på 84.000 kr. (i 2002-beløb).

Endelig er DPU's rektor ligesom DTUs rektor også ansat på åremålskontrakt med udgangspunkt i lønramme 39 med et tilæg på 201.000 (i 2002-beløb) samt to årlige engangsvederlag på hhv. 52.000 og 67.000 kr. (i 2002-beløb).

Aftale: Flere penge til ph.d'erne

Regeringens forslag til finanslov betalte kun en tredjedel af regningen for nye ph.d-stillinger, mens resten skulle deles mellem universiteterne og erhvervslivet. Men nu har universiteterne fået dækket deres andel – tilbage står kravet til erhvervslivet

306 nye ph.d-stillinger i 2005. Det lød besnærende i finansloven, men regeringens regnestykke var *indviklet – og lidt bedre end det er*: Der var sat 81 mio. af til fuld finansiering af 58 stipendier indenfor eksisterende strategiske forskningsprogrammer. Yderligere otte til erhvervs-ph.d-genopretning. Og så langt så godt. De resterende 240 stipendier skulle sættes i gang i 2005, men her lovede finanslovsforslaget kun *en tredjedels finansiering*.

De to andre tredjedele skulle erhvervslivet og universiteterne betale. Men dels er det usikkert, hvor meget erhvervslivet kan bære og dels har universiteterne ikke fået ekstra penge til finansieringen, der altså skal ske ud af basisbevillingen.

Regeringen og et bredt forlig i Folketinget har nu lettet noget på finansieringsproblemet, ved at finde ekstra penge (*via udmøntning af forskningsreserven*). Her tilføjes der såvidt FORSKERforum erfarer ca. 110 mio. kroner ekstra til forskeruddannelse over 4 år. (Disse penge tages bl.a. fra tidligere afsatte penge til innovationskonsortier).

I 2005 får universiteterne alene 40 mio. kr. Pengene fylder ifølge FORSKERforums skøn *kort før deadline* universitetets finansieringsbehov i 2005. Tilbage står så kravet til erhvervslivets medfinansiering.

DI: Forskeruddannelse er samfundets opgave

Charlotte Rønhof, forskningschef fra DI, var ikke tilfreds med, at regeringen har solgt de 240 nye stipendier uden

bogstaveligt talt hverken halvt eller helt at have dem finansieret.

”Jeg er lidt bekymret over tankegangen med, at man giver lidt flere penge og så har man fordelt resten af regningen på forhånd. Når regeringen melder ud, at vi får så mange flere forskere, så hviler det jo på den antagelse, at universiteterne og erhvervslivet er villige til at betale to-tredjedele. Virksomhederne er villige til at finansiere en hel del, men jeg er i tvivl om, om man kan få så mange interesse-rede,” siger hun.

”Nok har virksomhederne en interesse i at hjælpe med at uddanne forskere, men jo ikke inden for alle de områder, hvor vi får brug for dem i fremtiden. Der er stillinger, der ikke er virksomhedsrettede, der skal gennemføres generationsskifte på universiteterne, og der skal laves grundforskning - og det er samfundets opgave

Charlotte Rønhof, DI

”Nok har virksomhederne en interesse i at hjælpe med at uddanne forskere, men jo ikke inden for alle de områder, hvor vi får brug for dem i fremtiden. Der er stillinger, der ikke er virksomhedsrettede, der skal gennemføres generationsskifte på universiteterne, og der skal laves grundforskning - og det er samfundets opgave”.

Finanslovens finansiering hang ikke sammen

Det kneb med at få finanslovsforslagets til at rime. (Regeringen afsatte 19 mio. af til sin egen tredjedels-medfinansiering, men totalfinansieringen ville være 108 mio. kr. i alt hvert år. Udgifterne pr. tredjedel ville altså være 36 mio. kr. og ikke 19 mio.).

”Jeg har også svært ved at få regnestykket til at hænge sammen,” sagde ATV-direktør **Torben Klein** - før udmøntningsaftalen var indgået. Direktør for Akademiet for de Tekniske Videnskaber havde *nærlæst* finansloven.

Torben Klein var i lighed med DI skeptisk overfor, om erhvervslivet og universiteterne skulle bære den økonomiske byrde for op mod 240 stipendier.

”Det er hensigtsmæssigt at involvere virksomhederne i at medfinansiere stipendier, så det er ikke *princippet*, mine anker går på. Men det er ikke sandsynligt, at man kan få så mange stipendier, som det forudsættes”.

Der forventes en meget stor involvering fra virksomhedernes side, mere end Klein vurderer, at de vil være i stand til. ”Der er simpelthen gjort regning uden vært. Regeringen siger alle de rigtige ord, den vil gerne nå *mere* end Barcelona-målsætningen, men man synes altså, at det er andre, der skal betale”.

nbc

Se den politiske aftale af 26. oktober på www.vtu.dk

Følg sidste nyt på
www.forskeren.dk

At slå en død mere ihjel

Det akademiske selvstyre blev slået ihjel til fordel for 'rådgivende medindflydelse', men den tager DTU nu også en bid af. Vip'erne får kun én plads i DTUs nye bestyrelse. Og rektor Pallesen vil have sine egne institutledere sat ind i det akademiske råd

DTUs universitetslærere er ikke en gruppe, hvis synspunkter er af særlig betydning for universitetets ledelse, mener DTUs rektor og DTUs bestyrelse. Mens universitetsloven slog det akademiske *selvstyre* på danske universiteter ihjel, så skruer DTUs ledelse – rektor og bestyrelsen – nu yderligere ned for det akademiske personales *medindflydelse*.

FORSKERforum erfarer, at rektors og bestyrelsens nye vedtægt opererer med, at det videnskabelige personale kun får én repræsentant i den nye, udvidede bestyrelse. Og så lægger vedtægten op til, at institutledere automatisk får plads i det såkaldt "akademiske råd" og dermed giver dette en klar ledelsesprægning.

Vedtægterne har siden foråret været internt drøftet på DTU, hvor de ansattes protester imidlertid blev ignoreret af rektor Lars Pallesen. Han lagde forslagene frem for bestyrelsen, der nu er ved at lægge sidste hånd på de vedtægter, som skal sendes til godkendelse i Videnskabsministeriet.

Vip'erne får kun 1, men studenterne 2

I dag er én i DTUs bestyrelse en vip-repræsentant. Når bestyrelsen nu udvides fra 7 til 9-11 medlemmer giver det ikke flere repræsentanter. Rektor Pallesen lægger op til, at det videnskabelige personale fortsat kun repræsenteres med en person, mens det tekniske personale får en og studenterne får to. Flertallet i bestyrelsen (5-6 personer, herunder formanden) vil være eksterne repræsentanter.

Vip-personalet havde ønsket at få to medlemmer, for at få en bred faglig repræsentation, der har kendskab til DTUs hverdag. Men dette ønske afviste rektor Pallesen at bære videre til bestyrelsen. Han ville kun have en.

Vip-repræsentanterne får i øvrigt ingen støtte fra studenterne, som er godt tilfredse med vedtægtsudkastet, der altså giver dem to bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsens seks eksterne repræsentanter skal udpeges af repræsentantskabet efter indstilling fra bestyrelsen.

Tre institutledere skal præge akademisk råd

Det akademiske råd (tidligere Konsistorium) er det højeste faglige rådgivende organ, hvor det akademiske personale har indflydelse. Organets primære opgave er at udtale sig om budget og strategiske

planer, samt indstille bedømmelsesudvalg til rektor m.m. Ifølge universitetsloven kan udvalget udtale sig om akademiske forhold af væsentlig betydning, og det skal drøfte sager, som rektor forelægger.

Vedtægterne lægger op til, at det videnskabelige personales *uafhængige* rådgivning indskrænkes, idet rektor Pallesens kan indsætte tre institutledere – som Pallesen selv har udpeget - på 3 af rådets 11 pladser.

Det videnskabelige personale har protesteret mod denne konstruktion, fordi akademisk råd bør være et repræsentativt organ, og placeringen af de institutledere, som rådet skal rådgive, giver uklarhed om ansvarsfordelingen.

Forvaltningsretsligt er det en tvivlsom konstruktion, siger kilder til FORSKERforum. Det vil give rektor mere magt. Rådets uafhængige rådgivning anfægtes, fordi institutlederne har *instruktionsbeføjelser* over de menige rådsmedlemmer. Institutlederen får dermed mulighed for *at bosse* sine egne interesser igennem i rådgivningsfasen og foregriber dermed at han selv skal beslutte om noget, som han selv har været med til at rådgive om!

Bestyrelsen har ifølge FORSKERforums kilder sagt ja til konstruktionen. Men rektor Pallesen og DTUs bestyrelse har en dårlig sag, for indsættelse af de tre institutledere strider mod universitetsloven, hvilket gør det svært for Videnskabsministeriet at godkende konstruktionen. Loven fastslår nemlig, at det akademiske råd skal sammensættes af **rektor**, der er født medlem og af **valgte repræsentanter for vip-personalet** samt **studerende**. Men altså ingen institutledere.

Rådgivning om udpegnings af ledere?

De ansatte undrer sig endelig over, at de menige vedtægtsmæssigt skal indtræde i rådgivningen i processen ved ansættelse af rektor, ved rektors ansættelse af dekaner og ved dekaners ansættelse af institutledere. De ansatte anfører, at universitetsloven godt nok er en enstrengt struktur, men det fremgår også som *intention*, at ledelsesstrengen skal basere sine beslutninger på en faglig rådgivning fra de underliggende organer.

FORSKERforum har søgt at få en kommentar fra det videnskabelige personale, men ingen vil udtale sig.

jo

Takt og tone

- for forskeres indbyrdes slagsmål. Kontroversen mellem Christen Sørensen og SDU-rector Jens Oddershede handler bl.a. om, hvordan faglige uenigheder bør afvikles

Oddershede. Lige nu ligger der en varm kartoffel i Videnskabsministeriet. Hvis Christen Sørensen faktisk får ret i sin klage hos Ombudsmanden, så kan SDUs rektor stå tilbage med røde ører. Og det bliver så en interessant del af historien, at SDUs bestyrelse i midten af oktober udpegede Jens Oddershede som den første nye rektor under den nye universitetslov. Der var kun en modkandidat – professor Christen Sørensen.

Sagen om den kendte økonomiprofessor Christen Sørensens tvangsforflytning m.m. er ikke forlig. Professor Christen Sørensen kaldte i juni 2003 tre institutkollegers rapport om erhvervsudviklingen på Fyn for ”dilettantisk” og ”svag”. Og han indkaldte en række fynske erhvervsledere til et møde på Økonomisk Institut om den omtalte erhvervsudvikling. Angiveligt gjorde professoren det i universitetets navn og uden at invitere de tre økonomikolleger.

Det blev for meget for rektor Jens Oddershede. Han sendte et anbefalet brev til Sørensen, hvor han beskyldte ham for illoyalitet.

Det udløste en bitter strid, der kulminerede i, at Christen Sørensen blev tvangsforflyttet. Men professoren klagede over behandlingen til Videnskabsministeriet, der efter blot en uge afviste klagen – hvorefter professoren klagede til Ombudsmanden.

Videnskabsministeriet skal fortælle om takt og tone

Videnskabsministeriet er efter et par måneders betænkningstid ved at aflevere en redegørelse til Ombudsmanden. Redegørelsen forventes at give svar på, hvilken *omgangstone* man kan forvente at forskere og universitetskolleger bør have overfor hinanden i faglige disputter. I praksis handler det om, hvorvidt forskere skal udvise udvidet tolerance over for hinanden i forhold til, hvad der andre steder opfattes som *dekorum*. Og dermed om Christen Sørensen overtrådte takt og tone – eller om rektor Oddershede overreagerede.

Som et delaspekt forventer Christen Sørensen, at det opklares, om der er forskel på offentlig kritik af institutkollegers arbejde og af en privat konsulentopgave, som kolleger har lavet som bijob.

Rapporten om erhvervsudviklingen på Fyn blev nemlig udarbejdet af de tre SDU-økonomer som et privat konsulentjob. Rapporten kostede Arbejdsmarkedsrådet på Fyn 850.000 kr. hvoraf de 400.000 kr. gik til konsulenthonorarer til de tre. Den ene fik – formentlig som hovedforfatter - langt hovedparten af pengene, mens de to andre fik mindre honorarer.

Forskel på universitetsjob eller bijob?

Christen Sørensen føler sin ytringsfrihed knægtet, når han ikke må kritisere kolleger. Og han mener, at rektor overreagerede, da han intervenerede på baggrund af Christen Sørensens kritik af de tre kollegers stærkt kritisable private konsulentrapport.

FORSKERforum har spurgt rektor, om han – da han beskyldte Sørensen for kollegial illoyalitet – vidste at *de tre kollegers rapport var udarbejdet som bijob-beri – som en privat konsulentrapport, og dermed ikke i SDUs navn? Og var rektor faret så hårdt ud, hvis han havde vidst, at det var en rapport, som ikke var SDUs ansvar?*

”Jeg vidste ikke, i hvilket regi rapporten var udarbejdet, om det var i universitetets navn eller en privat konsulentrapport. Og havde jeg vidst, at det var en privat konsulentopgave fra de tre, havde det ikke ændret min reaktion. Det

ændrede ikke på, at Christen Sørensen i en tidligere sag havde lovet, at han ikke ville indgå i polemik med sine kolleger. Og så gjorde han det alligevel,” forklarer rektoren. ”Forskere skal have stor faglig ytringsfrihed, og de skal have meget lang snor i indbyrdes debatter, men Christen Sørensen brugte altså en hel rulle snor. Og så blev jeg nødt til at reagere, og jeg gjorde det på eget initiativ på baggrund af den tidligere sag”.

Men universitetet har vel ikke medansvar for en privat konsulentrapport på samme måde som en rapport i SDUs navn – og derfor behøvede rektor vel ikke at forsvare noget, som ansatte har lavet som bijob?

”Jeg vil ikke bestride, at der er en forskel, men tingene foregår jo ikke løsrevet. Men når en professor ved SDU privat laver en konsulentrapport, hvor hans titel ved SDU indgår, så fritager det jo ikke den pågældende for ansvar eller straf for, hvad han gør. Som rektor har jeg et ansvar for at opretholde universitetets anseelse og et godt kollegialt klima. Og med sin kritik trådte Christen Sørensen over stregen”, slutter Oddershede.

Klage afvist hos Pressenævnet

De tre SDU-økonomer bag rapporten om den fynske erhvervsudvikling fik i sommer afvist en klage til pressenævnet. De havde klaget over et indslag i P1-radioens Orientering/Markedspladsen 9. januar 2004, hvor journalisten angiveligt skulle have gengivet deres rapport på en forkert og usaglig måde. Rapporten skulle være præsenteret som ”blottet for ethvert teoretisk grundlag”. Oplysningen var nedgørende for deres ”faglige kompetence”.

De klagede over, at Christen Sørensens kritik fik mere omtale end deres svar på kritikken. De anførte samtidig, at deres svar på Christen Sørensens kritik var den faktor, som førte til forflytningen af ham – og at dette var urigtigt og ”agtelsesforringende” for dem.

Danmarks Radio afviste klagepunkterne, fordi udsendelsen fortalte, at Rektor havde udtalt, at Sørensen havde hængt de tre navngivne kolleger ud og at det var Christen Sørensen, som hævdede, at tvangsforflytningen skyldtes hans kritik af SDU. Udsendelsen var baseret på faktuelle oplysninger – og en disput i Nationaløkonomisk Tidsskrift - som blev underkastet en gennemgang og vurdering af journalisten.

Pressenævnet afviste klagen og dens krav om genmæle, bl.a. fordi indslaget havde karakter af en anmeldelse.

Disciplinær foranstaltning?

I december blev professor Christen Sørensen tvangsforflyttet fra sit institut og sit kontor. Dekanen sagde, at der ikke ville ske ændringer i stillingsindhold eller arbejdsvilkår, men ...

Januar 2004: Christen Sørensen i sit nye kontor, som han mod sin vilje blev flyttet ind i (Foto: Geert Mørk)

I december blev professor Christen Sørensen tvangsforflyttet fra sit kontor på Økonomisk Institut ved SDU. Dengang fik han at vide af dekanen, at hans arbejdsvilkår ikke ville ændres som følge af flytningen. Flytningen skete "uden at hans faglige udfoldelsesmuligheder ændres eller besværliggøres og uden, at der ligger disciplinære tiltag bag beslutningen", udtalte dekanen.

Men nu har dekanen frataget professoren hans hidtidige fagansvar for faget "økonomisk samfundsbeskrivelse", med henvisning til at det skal varetages af en ansat ved Økonomisk Institut. Og han kan ikke få offentliggjort sine vejledningstilbud for de studerende på overbygningen i et lektionskatalog:

"Jeg har i dag mindre kompetence på det undervisningsmæssige område end en nyansat adjunkt! Det er meget svært at se begrænsningen som andet end en disciplinær foranstaltning. Dekanen lovede i brev fra december, at flytningen var uden betydning for mit faglige virke. Der ville 'ikke ske ændringer i hverken stillingsindhold eller arbejdsvilkår'. Men det er jo netop, hvad der er sket", siger Christen Sørensen.

Dekanen afviser

Dekanen fratog i forsommeren Christen Sørensen fagansvaret for faget "økonomisk samfundsbeskrivelse" med henvisning til, at det skal varetages af en ansat ved Økonomisk Institut.

"Man bruger tilsyneladende en ny og formel begrundelse for at fratage mig ansvar og poster. Det er absurd, for jobbet er overtaget af en person på Økonomisk Institut, der ikke har fagkundskab hertil. Og studenterne har i øvrigt protesteret mod arrangementet. De mener, at hvis en underviser er bedre egnet som fagansvar-

lig, så bør man udpege vedkommende, også selv om fagansvaret derved flytter til et andet institut", fortæller professoren.

Hvad angår fratagelse af fagansvaret afviser **dekan Bjarne G. Sørensen** kategorisk, at der er tale om en væsentlig stillingsændring eller en disciplinær foranstaltning:

"Det er jo klart, at fagansvar må ligge på instituttet, og så kan man ikke have en medarbejder fra et andet institut til at varetage det. Christen Sørensen har jo samme arbejdsvilkår som før, bare under et andet institut"

Men det betyder vel, at hans stillingsindhold og arbejdsvilkår er ændret?

"Altså, ændringen kendte Christen Sørensen allerede i december. Og dengang afviste vi kategorisk, at han ville få fagansvar".

Også nægtet opslag af vejledningstilbud

Og i september afviste dekanen tilmed, at professoren længere kan få forslag til seminaropslag, bachelorprojekt og specialer optaget i lektionskataloget for de oecon-studerende.

"Hvad angår afvisningen af opslag af mine vejledningstilbud, så handler det i praksis om, at man tager en af de mere spændende opgaver fra mig. Man presser mig ud af det faglige miljø", siger Christen Sørensen.

"Det er helt kafkask, når dekanen flytter mig, og lover at der ikke vil ske ændringer i mit arbejdsindhold. Og bagefter begrundes det med, at jeg ikke kan varetage vigtige undervisningsopgaver med henvisning til, at jeg jo er flyttet fra instituttet".

jo

Højteknologifonden et misfoster

Politikerne konstruerer fonden ud fra en forkeret mental figur om erhvervsmæssig udvikling. Og fonden sættes mellem to stole, når den pålægges ambitioner om at være højteknologisk og samtidig betjene de små og mellemstore virksomheder, som slet ikke forsker, vurderer professor

Højteknologifonden er en umulig konstruktion, hvis den både skal være på forskningsmæssigt højt niveau og samtidig imødekomme konkrete interesser i erhvervslivet.

”Politikerne er nødt til at give køb på det ene eller det andet. Hvis de fører ambitionen om en fond på et forskningsmæssigt topniveau, vil under 100 virksomheder kunne gøre brug af den, og så vil man skuffe hovedparten af det danske erhvervsliv, som består af små og mellemstore virksomheder. Og hvis man vælger at uddele den som forskningsstøtte til de små og mellemstore virksomheder, bliver det ikke en højteknologifond, for disse har simpelthen ikke kapaciteten til at forske på det niveau”.

Sådan lyder vurderingen fra **Keld Laursen**, der er professor i innovationsøkonomi på Handelshøjskolen i København. Han har forsket i erhvervslivets struktur og evne til at udvikle såvel produktionsprocesser som produkter.

Industriens interessegrupper: Fonden for de små og mellemstore virksomheder

Keld Laursen mener, at høringsvarene på Højteknologifonden peger på, at den er et misfoster. I svar bakkede fagbevægelsen (CO-Industri, Dansk Metal, LO m.fl.) samt dele af erhvervslivet helt op om fonden, og anbefaler så, at den bør rette sig mod de små og mellemstore virksomheder. Og så bør den også være åben overfor innovations-aspektet.

”Men der er et modsætningsforhold mellem en højteknologisk forskningsfond og så branche-interessens krav om, at den skal støtte de dele af erhvervslivet, som netop ikke forsker. Det er en uløselig konflikt. De, som håber på, at fonden vil løse det problem, gør sig illusioner og bliver enormt skuffede”, siger han.

Det bliver dog ikke flertallet af de små og mellemstore, som bliver skuffede, for de har slet ingen forventninger til højteknologifonden: ”Produktionsvirksomheder nede på gulvet er dybt realistiske og de tænker slet ikke på den måde. Meget få har ambitioner om at samarbejde med universiteter.

Fiaskoen for virksomheders 150 procents skattefradrag på forskningsaktivitet er et lysende eksempel på dilemmaet i det danske strukturproblem. Groft sagt er problemet simpelthen, at der er for få, der forsker og har modtagekapacitet”, siger professoren.

Højteknologifonden afslører, at der er stor forskel mellem politikernes forestil-

linger og de fleste danske virksomheders realitet.

”Virksomhedsledere kender deres marked meget bedre end de politikere, som har konstrueret Højteknologifonden. I den forstand kan man sige, at politikernes forskningspolitik har som afsæt, at virksomhederne gør noget forkert”, siger professoren.

Politikerne på mental figur, som er skæv

”Højteknologifonden er selvfølgelig et politisk valg. Med udvælgelsen af bestemte felter – nanoteknologi, medicin, IT – foretager politikerne en bevidst prioritering. Men det er også et valg, når politikerne udtrykker ambitioner om at støtte højteknologi, for så fokuseres på visse typer forskning, som er vigtig for visse brancher, men uden betydning for andre”.

Højteknologifondens ambitioner retter sig mod et forskningsniveau, som i praksis handler om enkelte brancher og som kun vil omfatte få danske virksomheder.

”Det højteknologiske niveau, som den retter sig imod, handler groft sagt i praksis især om den farmaceutiske industri og de relativt få firmaer der. Politikerne har skabt modellen på baggrund af USA-erfaringer om små *start-up* firmaer i det højteknologiske område fra især den farmaceutiske verden og IT-området, som er kommet i gang med afsæt i eller i samarbejde med universiteter. I USA har det været en delvis succeshistorie, hvor alle kender Silicon Valley. For de danske politikere er det blevet en mental figur, som man forestiller sig overført til danske erhvervsforhold og hvor Højteknologifonden skal virke som fødselshjælper. Men det er en misforståelse at tro, at den model uden videre kan overføres til danske forhold”.

Den danske erhvervsstruktur og –tradition er nemlig en anden. Det eneste sande højteknologiske område med koblinger til universiteterne er den farmaceutiske industri, mens it-branchen slet ikke er så internationalt konkurrencedygtig, som man foregøgles. Her er Finland og Sverige derimod i 1. division.

97 procent forsker ikke, men de er dygtige til at udvikle og innovere

Den internationale forskning i erhvervsinnovation viser, at jo større firmaer, jo større udviklings- eller forskningsafdelinger. Og så viser den, at jo større firmaer, jo højere uddannelsesniveau og jo bedre modtagekapacitet har man over for inspiration eller samarbejde med uni-

versiteterne. Og i dette modtage-led står den danske erhvervsstruktur ikke stærkt, bortset fra enkelte brancher, forklarer professoren.

Den danske erhvervsstruktur er kendetegnet ved mange små og mellemstore virksomheder, hedder det, men det er ikke nok at karakterisere dem på denne måde, siger professoren. De stærkeste og mest konkurrencedygtige findes især i fødevarerindustrien, i en undervurderet serviceindustri, i møbelindustrien og i metalindustrien – og endda i den lavteknologiske ende.

Og blandt disse virksomheder indrømmer 97 procent blankt – selv om professoren dog tror, at dette tal er for højt – at de ikke ”forsker”. I stedet for at have en selvstændig forskningsafdeling, så er de dygtige til at udvikle eller innovere. De er hurtige til at adoptere teknologi udviklet i andre brancher, men de producerer ikke selv i særlig stort omfang den nye teknologi. De skaffer sig konkurrencefordele ved (*inkrimenelt*) at forbedre og udvikle produkter og produktionsform. De innoverer på såvel proces som produktinnovation.

Keld Laursen har været med i et engelsk studie – og de engelske forhold kan sammenlignes med danske – og her svarede firmaer, at deres innovationskilder i meget lille grad var universitetsforskningen.

”Den danske realitet er således, at langt de fleste firmaer ikke har et ’forskingsmæssigt modtage-apparat’. Højteknologifonden er dermed ikke en refleksion af den danske erhvervsstruktur. For det er naivt, hvis politikerne forestiller sig, at en møbelvirksomhed med 30 ansatte vil lave en udviklingsafdeling og lave universitets-relationer”.

Mere uddannelse er et bedre tilbud for det brede erhvervsliv

Men hvis Højteknologifondens midler ender på de få højteknologiske felter og brancher, hvad er så den bedste støtte, som staten kan give til de små og mellemstore virksomheder?

Her tøver Keld Laursen, før han langsomt svarer:

”Det er et svært spørgsmål og der er ingen patentløsninger. Men: Efteruddannelse af virksomhedernes egne ansatte, så de bliver bedre til at adoptere ny viden og teknologi. Og så uddannelse af højt kvalificerede kandidater, som kan bidrage til at højne virksomhedens innovationsevne – selv om jeg oplever, at gabet mellem produktionsniveauet og de forskningsuddannede kandidater er

Fortsat fiasko for forskningsfradrag

Dansk Industri afviser, at fiaskoen skyldes, at den private sektor ikke vil betale for at sætte gang i den forskning, som man ikke har tradition for

Prof. Keld Laursen

stort i praksis. På en møbelfabrik med 30 ansatte oplever man ikke, at man har brug for en udviklingsingeniør. I den forstand er det – jævnfør de akademiske 'isbryderordninger' m.m. – min fornemmelse, at det ofte er mere smart at ansætte en marketingsmand end en ingeniør i produktionsledet."

Risikoen for universiteterne

Det er indlysende, at den danske forskningspolitik i de seneste år er drejet mod at blive industripolitik, "og det er et politisk valg". Han er heller ikke utilbøjelig til, at tolke det som at forpligtelserne pludselig lægges på universiteterne:

"Politikerne kan mene, at danske virksomheder har problemer med at konkurrere på forskning og udvikling. I deres optik skal man derfor prøve at dreje universiteternes grundforskning over mod anvendt forskning. Det bliver 'at skubbe snor' (*pushing string*), dvs. at virksomhederne puffer til en vidensbase, som dog langsomt tyndes ud".

Det er en radikal omlægning af universiteternes funktion. Han frygter, at disse års strategiske satsninger kan gå ud over grundforskningen og kvaliteten i uddannelserne:

"Det er et problem, hvis universitetet tvinges mod 'applied sciences'. Det er kortsigtet, hvis man nærmest som hovedopgave pålægger universitetet at lave anvendt forskning og dermed nedprioritere det man er bedst til, nemlig undervisning og grundforskning. Man overser også, at nogle af de højteknologiske virksomheder (for eksempel NOVO) allerede i dag samarbejder med universiteterne. Men ikke mindst glemmer man at uddanne højt kvalificerede kandidater, som ude i erhvervslivet skal være dem, der modtager og videregiver den nye viden og dermed får virksomhederne til at arbejde på et højere (teknologisk) niveau. Man skal ikke glemme, at universitetet spiller en stor rolle for spredning af teknologi, typisk at den nyeste viden formidles på DTU og videregives via uddannelserne til virksomhederne, mere end gennem 'forskningsformidling'."

jø

I de seneste to-tre år har finansloven afsat 334 mio. kr. til at dække private firmaers skattefradrag. Men kun 32 mio. kroner er brugt af puljen. Forskningsfradraget er en eklatant fiasko på trods af, at industriens interesseorganisationer endda fik lempet fradraget, så det åbnede muligheder for endnu flere.

Først var det et 150 procents fradrag for virksomhedernes forskningsudgifter. Men fra maj blev det gjort ekstra attraktivt for især små og mellemstore virksomheder, idet firmaer med op til 250 ansatte kunne få et fradrag på 150 procent af dels deres egne udgifter til forskning og dels til de lønudgifter, de betalte i forbindelse med forskningen. Det er dog en forudsætning, at forskningen skal foregå i samarbejde med et universitet eller et sektorforskningsinstitut, samt at samarbejdsprojektet skulle godkendes af Forskningsstyrelsen. Men kun to projekter er endnu godkendt til en samlet værdi af 2,8 mio. kroner ud af 167 mio. kroner, oplyser Forskningsstyrelsen.

Mens nogle vil kalde det industripolitik, så er millionerne opført under forskning i regeringens finanslov. Og for regeringens drejning af forskningspolitikken mod det industripolitiske er der også tale om en fiasko.

For professor **Keld Laursen** – ekspert i innovationsøkonomi – er det på sin vis logisk, at forskerskatten har været en fiasko.

"Danmarks erhvervsstruktur er domineret af små og mellemstore virksomheder, som ikke forsker. De har ikke en modtagerkompetence, som kan danne bro mellem universitetsviden og deres udviklingsaktivitet. De har erfaring for at klare sig med innovation af den givne produktion. Forskning er ikke direkte relevant for dem, og de har ikke en parathed til at investere i det".

Hvornår indrømmer Dansk Industri fiaskoen?

Regeringen søsatte ordningen i 2002 efter oplæg fra arbejdsgiverne i Dansk Industri. Men da FORSKERforum sidste år gjorde status (februar 2003) var der kun brugt 26 mio. kroner af en pulje på 167 mio. kroner.

Dengang forklarede DI's forskningschef Charlotte Rønhof, at der manglede kendskab til ordningen samt at virksomhederne syntes, at ordningen var lovlig bureaukratisk, idet firmaernes projekter skulle igennem Forskningsstyrelsen før skattemyndighederne ville acceptere

fradraget. I dag fastholder DI de samme forklaringer:

"Hovedproblemet er, at ordningen ikke er kendt nok. Den er ikke markedsført grundigt nok, så man har ramt nøglepersonerne i de virksomheder, som kan gøre brug af den", siger DI-forskningskonsulent **Morten Ørnsholt**.

- Men forskningsfradraget blev indført af regeringen på DI's forslag, og DI har vel selv et stort ansvar for markedsføringen?

"DI har gjort en stor indsats for at oplyse virksomhederne om ordningen, men der er åbenbart brug for en større indsats, så både virksomheder og universiteter kender mulighederne".

DI vil ikke kæde fiaskoen sammen med, at danske firmaer forventer offentlig betalt support til deres forskning, fordi de ikke selv forsker og fordi de ikke selv vil betale kontanter for den.

Forskningsfradraget var Dansk Industris barn, *men hvornår vil DI være vilige til at indrømme en fiasko og satse på andre aspekter i industripolitikken?*

"Det vil vi ikke sætte absolutte grænser for. Først må ordningen have sin chance for at blive kendt. Men hvis der ikke er sket en øget brug af den om et år, må vi overveje forslag til, om den er skruet rigtigt sammen", slutter DI's forskningskonsulent.

Innovationsprofessoren: Andre incitamenter

Dansk Industri foreslog dengang og i dag, at fradragsordningen udvides, så firmaer får mulighed for ekstra fradragsret på dokumenterede udgifter til forskning i egne laboratorier. Dokumentationen kunne ske i form af en revisorpåtegning, så Forskningsstyrelsens mellemkomst kunne springes over.

Men en sådan model er hidtil mødt af modstand hos Skatteministeren, der frygter et skattehul, som vil blive misbrugt.

Kjeld Laursen stiller sig også tvivlende over for om justeringer – for eksempel DAs forslag om udvidede forskningsfradrag – vil få den store effekt:

"Forskning er ikke først og fremmest et skattemæssigt problem, men et strukturelt. Så hvis man åbner op for fradragsordningen, så risikerer man nærmere, at det bliver en skattemæssig gavebod, som risikerer at blive brugt til alt andet end forskning. Man må overveje andre incitamenter."

jø

Slut med selektiv rapportering

Lægevidenskabelige tidsskrifter stiller betingelser for publicering:
De omtalte forsøg skal være registrerede før forsøgene starter

”Desværre sker der en selektiv rapportering af forsøg, og det fordrejer den sum af evidens, der er til rådighed for klinisk beslutningstagen. Forskere (og tidsskriftsredaktører) er generelt meget entusiastiske mht. publicering af forsøg, som enten viser stor virkning af en ny behandling (positive forsøg) eller ækvivalens af to behandlinger (non-inferiority forsøg). Forskere (og tidsskrifter) er typisk mindre begejstret for forsøg, som viser, at en ny behandling er dårligere end standardbehandlingen (negative forsøg) og endnu mindre interesseret i forsøg, som hverken er klart positive eller klart negative, eftersom resultatløse forsøg ikke i sig selv vil ændre praksis. Uanset deres videnskabelige interesse er det højst sandsynligt, at forsøg, som bringer finansielle interesser i fare, forbliver upubliceret og skjult for offentlighedens øjne. Uanset sponsors eller forfatteres interesser bør alle få kendskab til et hvilket som helst forsøgs eksistens og dets vigtige karakteristika”.

Sådan står der i en udtalelse fra den såkaldte Vancouver-gruppe, en international komité bestående af 13 redaktører fra førende medicinal-tidsskrifter, herunder også det danske Ugeskrift for Læger.

Dandysagen åbenbarede, at der i erhvervsfinansierede forsøg i medicinalbranchen er en noget blakket praksis hvad angår offentliggørelse af ufordelagtige forsøgsresultater. *Dandysagen* handlede om, at Dandy søgte at undertrykke eller forsinke offentliggørelse af forsøgsresultater, der viste, at V6-tyggegummi ikke gør nogen forskel på tændernes sundhedstilstand. Efter offentlig polemik blev forsøgsresultaterne offentliggjort, men allerhelst havde Dandy set, at de aldrig havde set dagens lys.

Det skal ikke længere være muligt at skjule negative forskningsresultater. For at dæmme op for sådan **selektiv rapportering** har tidsskrifterne indført en praksis, hvorefter alle biomedicinske forsøg, som starter efter d. **1. juli 2005** skal registreres i en offentligt tilgængelig database. De mest ansete tidsskrifter foreslår en omfattende forsøgsregistrering. Som

en betingelse for at overveje publicering vil tidsskrifterne kræve registrering i et offentligt forsøgsregister. Forsøg skal registreres ved eller før begyndelsen (af patientrekrutteringen til forsøget).

Som klinisk forsøg defineres ethvert forskningsprojekt, som rekrutterer personer til interventions- eller sammenligningsgrupper for at studere årsagsvirkningsforholdet mellem en lægelig intervention og helbredsresultatet.

Vancouvergruppen kræver ikke et specielt register, men at forfatterne registrerer deres forsøg i et register, som overholder forskellige kriterier, for eksempel være gratis tilgængeligt for offentligheden, åbent for alle og administreret af en ikke kommerciel organisation. Og der skal være en mekanisme, der sikrer validiteten af data'en.

Og chefredaktøren af det danske Ugeskrift, dr.med. **Torben Schroeder**, mener at retningslinierne vil blive fulgt, når forskere trues med, at deres *meriterende* artikler ikke bliver trykt. Og registret vil betyde, at troværdigheden på de publicerede artikler vokser – mens man omvendt vil kunne spørge til registrerede forsøg, hvis forsøgsresultater aldrig blev offentliggjort. Han siger, at næste naturlige skridt mod *en ærlig rapportering* kunne være en obligatorisk, offentlig tilgængelig registrering af forskningsresultater.

”Selvfølgelig kan man registrere protokoller, men hvis resultaterne ikke er tilgængelige, hjælper det jo ikke så meget. Det er dog altid noget, at man får kendskab til, at der de facto er foregået et studie, så kan man gå efter folks knæhaser. Det vil for eksempel blive svært at forklare, at man har brugt 50 mio. til et studie, som ikke er konklusivt”, siger Schroeder til ugeskriftet.

jø

Kilde: ”Registrering af kliniske forsøg” - udtalelse fra The International Committee of Medical Journal Editors (Ugeskrift for Læger nr. 38, 13. september 2004)

Efter at Syddansk Universitet i slutningen af 1990'erne opstod med campus'er i Kolding, Esbjerg og Sønderborg har universitetet igen fusionsplaner. Denne gang med CVUen Handelshøjskolecentret i Slagelse, som SDU og RUC igennem to år har haft en *forskningsstilknytningsaftale* med. I Slagelse har man hidtil blandt andet kunnet læse HA og BA i erhvervsprog og centret er Danmarks største udbyder af HDs 2. del i regnskabsvæsen, med kurser overalt på Sjælland. Principbeslutningen er truffet i begge bestyrelser – nu pågår forhandlingerne.

CVU fusioneres under universitet

Slagelse forklarer: ”Vi var kommet ind i CVU-kassen og det betød, at vi ikke kunne få nye HA-uddannelser. Vi ville gerne lave en HA-sportsmanagement, men den ville så komme til at hedde professionsbachelor, og det har altså en anden *klang og status*. Så vores udviklingsmuligheder ville udelukkende være på et lavere niveau. Vi ville komme til at flette fingre med pædagogseminariet og dér passede vi ikke så godt ind,” lyder det fra **rektor Villum Christensen**.

Men hvordan systemet håndteres, at en CVU-institution under Undervisningsministeriet fusionerer med et universitet under Videnskabsministeriet?

”Vi skal over i Videnskabsministeriet. Det eneste problem er, om *udbudsrettingerne* følger med, for eksempel inden for diplomledelse, hvor CVU-Slagelse har 14 hold. Kan den følge med over i Videnskabsministeriet? Så der kommer lidt kludder i den opdeling, der er inden for diplomuddannelser og masteruddannelser, men HD ligger i forvejen i universitetssektoren og i CVU'erne. Der har man allerede accepteret, at der er kludder i det parallelle kompetencesystem”.

SDU giver Slagelse status

Eftersom der er tale om en fusion skal der opbygges et kandidatspeciale og en forskningsenhed på Sjælland, så undervisningen bliver forskningsbaseret. Slagelse vil også blive underlagt Videnskabsministeriet i stedet for som nu Undervisningsministeriet.

”Der bliver ansat en professor indenfor det speciale, vi får, og mindst fem forskningsmedarbejdere. Vores lærere skal screenes, nogle får tilbudt en stilling og andre bliver så fuldtidsundervisere. Det er klart, at det er forskningen, der skal give løftet, og det koster jo penge. Det er SDU der står for den investering - SDU gør meget ud af, at vi ikke bliver halvt campus, det bliver et ligeværdigt campus med bibliotek og hele butikken,” siger Villum Christensen og glæder sig

Slagelse

Handelshøjskolecentret i Slagelse og SDU vil fusionere. Vi får SDUs 'brand', siger Slagelses rektor. Men opslag af uddannelser skal ske på forskningsbaserede vilkår, fastslår SDU-dekanen

over, at Vestsjælland dermed får kandidat- og masteruddannelser.

"Og så får vi SDUs *brand*. Det har meget at sige i forhold til at tiltrække studerende."

Handelshøjskolen i København stod af i 2000

Handelshøjskolecenteret i Slagelse havde indtil 2000 et samarbejde med CBS (Handelshøjskolen i København), som havde den daværende tilsynsforpligtelse med centrets universitære uddannelser. Geografisk og fagligt ville CBS da også være en oplagt fusionspartner. Men det samarbejde gik i vasken. Ifølge dekan på CBS **Ole Stenvinkel Nilsson**, fordi CBS ikke fik *nok indsigt* i kvaliteten af Slagelses uddannelser.

"Oplevelsen var dengang, at selv om vi havde tilsynet, så valgte man i Slagelse at køre sit eget løb. Og det var svært at have ansvaret for noget, vi ikke havde nogen afgørende føling med og det var baggrunden for, at vi dengang valgte at sige: Vi kan ikke være garanten for noget, som vi ikke kan styre. Man ønskede at læne sig op af os og bruge vores brand, studieplaner og lektionsplaner i det omfang, man har kunnet se sin fordel i det. Men i det omfang tingene har været for besværlige og vanskelige, så valgte man at gøre det på sin egen måde. Så der har ikke været nogle forhandlinger mellem CBS og Slagelse i denne omgang," siger Ole Stenvinkel Nilsson.

Slagelse: Konkurrence førte til skilsmisse

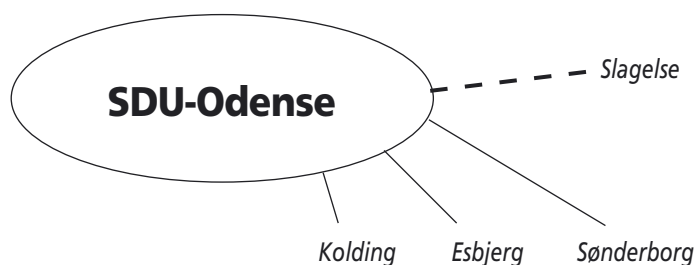
Rønnebærrene er sure, svarer Villum Christensen. Samarbejdet blev udelukkende afbrudt, fordi konkurrencen mellem de to, nærliggende institutioner blev for stor.

"Vi har syv hold på Niels Brock, vi er i Hillerød, i Næstved, holder kurser i Magisterforeningen og i DJØF. Og det synes CBS ikke om. Det kan ikke godtgøres nogen steder, at vi har problemer med kvaliteten; vi bliver evalueret på alle leder og kanter. Det er sådan noget, universiteter altid siger, når de bliver presset på markedet," siger rektoren.

Stenvinkel Nilsson replicerer hertil, at CBS ikke oplever en reel konkurrencesituation, for CBS har mere end dobbelt så mange ansøgere til studie-pladserne end man kan tage ind.

SDU: Bastion på Sjælland

På SDU lyder rektor **Jens Oddershede** svært begejstret for udsigten til fusion. Han kender ikke til de omtalte problemer med at få indsigt i Slagelse-centrets virke.

"Det har SDU ikke haft problemer med. Og de er meget stærke indenfor efteruddannelse og har en stor, livskraftig portefølje af uddannelser. Og så får vi en bastion på Sjælland. Noget andet er, at Slagelse er økonomisk interessant, de har pænt overskud på driften og en betydelig kapital. Så Slagelse kan langt hen ad vejen finansiere fusionen selv, men har ikke de nødvendige tilladelser til at oprette de uddannelser, som de vil have. Så der har vi en fælles interesse," siger Jens Oddershede.

Dekan for samfundsvidenskab, **Bjarne G. Sørensen**, er lidt mere forsigtig med at give begejstringen frit spil. Det var nemlig også samfundsvidenskab, der var involveret ved SDU-fusionen med handelsskolerne i Kolding, Sønderjylland og Esbjerg.

"Vi er jo stadigvæk lidt *fusionsramte*, men har også lært meget af de tidligere fusioner. Væsentligst er der behov for at finde en niche til Slagelse, så de får en selvstændig profil, og vi ikke nødvendigvis udbyder det samme. I Esbjerg og Sønderborg har vi haft problemer med at få studenter nok, fordi kurserne nok har lignet hinanden for meget. Så der skal udbydes noget, der er unikt," siger han.

Betingelse: Et forskningsmiljø

SDU-dekanen lægger vægt på, at Slagelses universitetstilbud bliver udbudt som forskningsbaseret undervisning. Et forskningsmiljø skal som minimum bestå af en professor, to lektorer, en adjunkt og et par ph.d'ere.

Slagelse håber at blive tildelt specialet *cand.merc.aud i revision*, fordi det ligger i naturlig forlængelse af det, centeret allerede kan. Men det er SDU ikke enige i, for her udbydes den allerede i Kolding og Odense og regnskab og revision er et område, hvor det er svært at rekruttere videnskabelige medarbejdere med forskningsmæssige kompetencer.

"Og så kan det jo være svært at skabe dét underliggende forskningsmiljø, der efter min mening er afgørende," forklarer dekanen. "Det er fint, hvis vi kan finde en fælles forståelse for, hvordan der skabes nicher til dem. Men jeg har svært ved at se, at nichen er *cand.merc.aud*, men jeg kunne sagtens se, at vi kunne finde andre

unikke områder for Slagelse. Men det vil tage lang tid, før kulturen er ensrettet".

Forhandlingerne ventes på plads i løbet af foråret 2005.

Tørnæs: Tjah

En eventuel fusion vil betyde, at CVU-Slagelse skifter ressort fra Undervisningsministeriet til Videnskabsministeriet. Ulla Tørnæs er allerede blevet spurgt, hvordan hun forholder sig til, at CVU'ere har planer om at fusionere med universiteter.

Hun svarede, at fusioner skal godkendes af Undervisningsministeren, og at det afgørende kriterium for godkendelsen er, hvor de uddannelsespolitiske målsætninger forvaltes bedst. Og hendes umiddelbare vurdering er *ikke* til en automatisk godkendelse: Der foreligger ikke grundlag for at konkludere, at disse målsætninger "tilgodeses bedre ved, at CVU'ere eller for den sags skyld enkeltstående MVU-institutioner fusionerer med universiteter".

nbc

Godkendelse til titlen 'university college'

Undervisningsminister Ulla Tørnæs har givet lovninng på, at CVU'ere efter bedømmelse skal kunne få titlen "University College". Nu vil hun igangsætte en godkendelsesprocedure, hvor EVA (Danmarks Evalueringsinstitut) får til opgave at nedsætte en evalueringsgruppe, som et ekstremt sagkyndigt panel, der bliver ansvarlig for vurderingen af de enkelte ansøgninger om titelændring. I det eksterne panel skal der være en person fra Det strategiske Forskningsråd – men der er ikke krav om, at der skal være en fra universiteterne. Efter evalueringspanelets vurdering til EVA, som laver en indstilling, bliver det ministeren, der skal tildele titlen (jf. Tørnæs orientering af Folketingets Uddannelsesudvalg).

Heftige nedskæringer på AU-humaniora

Faldende STÅ-tal betyder, at nedskæringer på mindst 20 VIPere og fem TAPere, truer dekanen. Men selv om fyringer lur, så er der ikke ansættelsesstop

Forhandlingerne er i fuld gang mellem dekanatet og humanioras institutter på AU. 25 medarbejdere skal fyres på baggrund af de seneste fire eksaminers ringe STÅ-tal, og senest til jul forventes det at være faldet på plads, hvem der skal forlade universitetet. De frivillige fratrædere skal være effektueret inden udgangen af 2005. Dekanatet håber, at mange ældre medarbejdere vil tage imod aftrædelsesordninger, men det bliver svært at undgå fyringer, erkender dekan Bodil Due.

"Jeg håber på, at så mange som muligt vil tage imod ordningerne, men jeg er bange for, at det ikke kan blive dem alle sammen," siger **Bodil Due**, der dog understreger, at det er et tilbud og at "ingen ældre medarbejdere bliver tvunget ud."

Nedskæringerne er allerede fordelt på institutterne som oplæg til de forhandlinger, der pågår i øjeblikket. Tallene er ikke endelige, fordi der muligvis kan reddes nogle stillinger ved at få eksterne penge.

Ikke ansættelsesstop

Af hensyn til generationsskiftet har humaniora ikke indført ansættelsesstop på trods af at fyringer lur.

"En af de ting, vi har holdt fast ved hele vejen igennem, er, at der fortsat er lektorater efter adjunkture. For det ville virkelig være uheldigt for udviklingen, hvis man afskar karrieremulighederne for dem, som står i en uddannelsesstilling og er på vej ind i en fast stilling. For vi kunne da godt sige; *vi cutter*, der er ikke nogen lektorater efter adjunkture, men det ville give et uheldigt aldersproblem på lidt længere sigt. Det kan ikke nytte noget, at vi går i stå. Men det er klart, at der ikke bliver stillinger de steder, hvor aktiviteterne går ned, lige med det samme," siger Bodil Due. De medarbejdere, der tager imod aftrædelsesordningerne, kan blive tilknyttet som eksterne lektorer, så universitetet bevarer deres erfaring.

Dansk Industris hetz

Problemet med manglende humanistisk STÅ-produktion er stort over hele landet – bortset fra på RUC – men ingen steder

har det været nødvendigt med fyringsrunder som i Århus. Bodil Due kan ikke give noget entydigt svar på, hvorfor folk ikke har gået særligt meget til eksamen de sidste to år, men anser manglende karrieremuligheder for det største problem.

"Specielt på kandidatdelen er der ikke meget incitament til at blive færdig, når der ingen stillinger er. Det vi hører er, at der ikke er nogen grund til *at speede op, når man alligevel skal holde for rødt*. Det er ikke den eneste årsag. Jeg tror også, at hetzen fra Dansk Industri i medierne, specielt Politiken, hvor humanister hele tiden bliver hængt ud, betyder noget. Man får fornemmelsen af, at humaniora er et skældsord. Men man er ikke tilstrækkelig nuanceret, for det er desværre ikke kun humanister, der er arbejdsløse".

DI: Der uddannes for mange

Forskningschef **Charlotte Rønhoft** fra Dansk Industri afviser medskyld:

"Virksomhederne aftager faktisk flere og flere humanister, og det glæder vi os over. Men når man ser på, hvor mange man optager i forhold til efterspørgslen både i det offentlige og i virksomhederne, så hænger det ikke sammen. Og det ville klæde universiteterne bedre selv at have øjnene op for det faktum, at der bliver uddannet for mange", siger hun.

"DI mener selvfølgelig stadig, at der skal uddannes humanister og bedrives humanistisk forskning, men jeg synes ikke, det er kønt, når man bilder de studerende ind, at det i stigende grad er de humanistiske kompetencer, vi skal leve af, og derfor optager uden hensyn til efterspørgslen. Der knækker filmen altså," siger hun.

Århus Universitet har faktisk allerede reduceret optaget på de store fag engelsk, historie og dansk. Antropologi er også blevet beskåret. Dels af hensyn til beskæftigelsen, og dels i et lønligt håb om en bedre gennemførelse og flere STÅ'er, svarer dekanen.

"Det er ren *Monty Python*. Lærerne får at vide, at de skal løbe stærkere – *i alle retninger på en gang*. Vi skal undervise mere, formidle mere, evaluere mere, vejlede mere, efteruddanne mere. Lærerne fanges i et krydspres. Der er flere tabere: Dels kvaliteten i det, vi laver og dels endnu mindre tid til forskningen", siger **lektor Jens Erik Kristensen** som kommentar til, at humaniora på Aarhus Universitet mangler 18 mio. kr. i år. Og budgettet for 2005 ser ikke bedre ud. Problemet stammer især fra et svigt i studenternes eksamensgennemførelse og dermed i STÅ-indtægterne. Fakultetets ledelse har igangsat en brutal besparelsesrunde:

"Der er en del murren i krogene, fordi dekanen har været meget hurtig med at spille ud med den endelige løsning: Nedskæringer og fyringsrunde, uden at der først blev taget en runde for at afsøge mulighederne. Det kommer kort tid efter strukturelle reformer med sammenlægninger til 7 institutter. Hvis man ser kynisk på ledelsens udspil, så bliver de økonomiske problemer *nærmest* en kærkommen begrundelse for at rationalisere", siger lektor Jens Erik Kristensen.

Politisk problem: Taksameterordningen

Medicinen over for humaniora lyder i den offentlige retorik, at den skal erhvervs- og markedsorienteres: "I den grove logik bliver *samfundsrelevans* lig med økonomisk relevans. Men det er altså at famle i blinde, for det er svært at sige, hvilke præcise kvalifikationer, vi giver de studerende. Og 30 års uddannelsespolitik fortæller, at man ikke kan udpege, hvad der er relevant i fremtiden og *akut* indrette studierne derefter. Humaniora har hele tiden fundet nye veje, så den i dag ikke bare opererer i uddannelses- og kultursektoren".

Hovedproblemet er taksameterordningen som finansieringsform:

"Moderne studerendes *studiemønster* – især på humaniora – er ikke målrettet direkte mod de eksamen'er, som udløser penge til fakultetet. Taksameterordningen svarer ikke til den måde, som der studeres på. Der burde lægges stort pres på politikerne for at ændre finansieringsformen, hvor taksametrene enten afskaffes eller forhøjes. Til gengæld kan humaniora så blive nødt til at gøre op med det frie optag, så der bliver en skarpere adgangsbegrænsning ud fra samfundsmæssige og ikke blot økonomiske relevans-betragtninger. Adgangsbegrænsning kan være omkostningen ved at bevare den brede faglighed og anstændige vilkår for humaniora", siger lektoren, der bl.a. forsker i

nbc

knæfald for ny læringskultur

Humaniora i Aarhus har stort underskud og skal på kur, udløst af de studerendes nye studiekultur, mener forsker i pædagogik- og universitetets-historie. Men medicinen truer fagligheden

pædagogikkens og universitetets idé- og institutionshistorie:

”Det egentlige problem er, at den eksisterende finansieringsform ikke svarer til de humanistiske studiers realitet. Men dette problem fordobles af, at fakultetet *hovedkuls* forsøger at tilpasse sig efter en ny læringskulturs krav. Man er strengt taget på vej til at ofre den traditionelle faglighed på kompetenceudviklings alter”.

Vadested mellem to uddannelseskulturer

”Jeg tror, vi befinder os i et vadested mellem to forskellige uddannelseskulturer, hvor den gamle kultur skal løse den nye kulturs problemer med den gamle kulturs midler. Man tror, at rationalisering af pølsefabrikken løser problemet, som imidlertid er meget mere dybtgående. Det handler om moderne studerendes tilgang til det at *studere*”.

Hvor det i den gamle kultur målrettede handlede om at tilegne sig kontant viden og eksamenspapirer, så er de nye studerende gearret ind på en helt anden læringsform. De er opfostret med, at drivkraften skal være lyst til læring og kompetenceudvikling, og det er noget, man fortløbende og livslangt tilegner sig. Eksamenspapiret er ikke så vigtigt, det er derimod de ’kompetencer’, som de tilegner sig i deres personlige udvikling”, siger Jens Erik Kristensen, som er i gang med et forskningsprojekt, der netop handler om ’kompetenceudvikling gennem læring’.

”For dem handler det om deres læring og ’kompetenceudvikling’, som sker mange steder, gennem det de laver på universitetet, i foreningen, på studentertjober. på nettet m.m. Det er en formel og uformel proces, så at gå til eksamen betyder ikke så meget for dem. Det er helt i tråd med en del af tidsånden, som groft sagt siger, at man bare skal sørge for at have en alsidig kompetenceprofil, så skal man nok klare sig. Har du været spejderleder, så skal du nok blive leder senere i livet...”

Taksameter-betaling er slet ikke indrettet på de nye studentergenerationers tilgang til studiet.

”De tænker universitetet på en anden måde. De har ikke travlt med ’at gå til eksamen’ eller ’blive færdige’ – for de ved, at de aldrig bliver færdige med at lære! De har ikke denne stræben efter lærdom, som ’studium’ oprindeligt betyder. Universitetet er blot et miljø i deres uendelige læringsprojekt. Lige siden børnehaven har de lært, at de selv skal tage ansvar for deres læring; og men i dette øjemed har de kun brug for vejledning”.

Denne nye mentalitet blandt de studerende rammer især humaniora, fordi studierne her er mere individualiserede og mere

”Taksameter-betaling er slet ikke indrettet på de nye studentergenerationers tilgang til studiet. De har ikke travlt med ’at gå til eksamen’ eller ’blive færdige’. Universitetet er blot et miljø i deres uendelige læringsprojekt.

Lektor Jens Erik Kristensen

baseret på lyst. Og det kan være en af forklaring på, at humaniorastuderende ikke er så flittige til at bestå deres eksamen.

Fra undervisning til læring

Universitetslærerne har mærket de ændrede krav i det seneste tiår. At fokus er skiftet fra deres undervisning til studenternes læring har betydet et voldsomt krav om *didaktisk rationalisering*, som stiller rigtigt store krav til underviserne: ”Uddannelserne skal indrettes mod ’den enkeltes læringsudbytte’ og ’handleberedskab’. Vi skal blive bedre til at servicere og drage omsorg for ’den enkeltes kompetenceudvikling’ osv.”

Studieordninger skal derfor ikke længere i faktiske termer – *kanonisk* – angive, hvilket pensum og hvilken faktuel viden, de studerende skal have.

”Kompetencer findes ikke, de viser sig først i den konkrete person. Vægten flyttes over mod (den personlige) vejledning, mod evalueringer, mod gruppe- og projektarbejde, hvor man ikke opbygger og tjekker paratviden, men lægger op til mere lystfyldt læring. Det handler ikke om lærerens undervisning, men om de studerendes udbytte. Studieordningerne indrettes ikke ud fra den almene videns relevans, men ud fra hvordan uddannelsen bidrager til den enkeltes kompetence. Fagligheden har sit centrum et andet sted”, siger lektoren.

Terapeutisering

”Der sker i kraft af skiftet en terapeutisering af universitetslærerens job. Vi får en kvasipædagogisk rolle som mentor, hyrde, vejleder. Den nye parole er ’vejledning, vejledning, vejledning. Mere, bedre og bredere’. I valgfrihedens tidsalder må man ikke tvinge de studerende. Man skal vejlede dem til at ’træffe fornuftige valg’, som undervisnings-

minister Tørnæs har sagt”.

Det betyder også, at evalueringen skal fylde mere. Evalueringen får en dobbelt funktion i dels at kontrollere, at læreren gør sit job og dels i at den studerende får gjort en slags status: *Hvad fik jeg så ud af det, hvad kan jeg bruge det til?*

Studieordninger får i den proces en ny drejning: ”På nogle fag udarter det i absurditeter, for der er principielt ingen grænser for, hvad den enkelte studerende får med af kompetencer. Det er paradoksalt, når man kodificerer lange lister af kompetencer. Det ser vældig fint ud. Men det er et knæfald for de nye studerendes ønsker og forventninger. Og det er dybest set en misforståelse af, hvad kompetenceudvikling handler om”.

Faldende kvalitet, men sig det ikke højt

Humanioras studerende er 20 pct. dårligere til at gennemføre eksaminer end andre fakulteter. Hvis de 8000 humaniorastuderende var lige så gode som de andre områders studerende, ville der ikke være noget økonomisk problem. Men eksamensgennemførelsen svigter på humaniora. Og hvad er så den foreslåede løsning?

”At undervise og vejlede mere, få flere gennem eksamen, tjene penge på efter/videreuddannelse, nye kursustilbud mv. Problemet er, at vi på dette marked fisker i samme sø, som alle andre. Så kan man reducere fagviften på det enkelte fag eller nedlægge små fag med lav STÅ-ratio”, svarer lektoren.

”Forsøgene på rationalisering har ført til al mulig købmandslogik sammen med didaktiske rationaliseringer. Under eufemismer som ’opdatering’ reviderer vi studieordninger, hvilket i praksis indebærer en nedskrivning af de faglige krav - uden at man må sige det højt. Det ligger jo som en underliggende præmis, at man ikke må slække på de faglige krav. Men enhver ved, at hvis du ændrer på eksamenformer for at gøre dem sjovere og mere nærværende for de studerende, så sker det på bekostning af det faglige”, siger han.

”Det kan vi ikke blive ved at tale hen over, selv om systemet, og Undervisningsministeren hårdnakket benægter problemet. Altså, nu skal vi skære ned. Der skal da ikke megen menneskekundskab til at forstå, at studerende på dumpegrænsen ryger igennem til juleeksamen, fordi der er fyringer i luften og fordi fakultetet har brug for de STÅ-penge, der udløses af beståede eksamen”.

Iværksætterakademi red mod vest

- Kolding. Det lignede regionalpolitik fra regeringens side, men sådan fortolker taberne i København det ikke

Befolkningsgrundlaget er i København, de fleste uddannelsessteder ligeså og statistikker fortæller om, at halvdelen af alle Danmarks iværksættere kommer fra hovedstaden – selv om mange jyder har en helt anden selvopfattelse. Placering af et ”iværksætterakademi” i Kolding frem for i København lyder derfor som *gemen regionalpolitik*. Ikke desto mindre er det, hvad regeringen netop har gjort.

Der var to ansøgere til konsortiets 40 mio. kr. over fire år til etablering og udvikling af akademiet, et omkring Handelshøjskolen i København og et på Syddansk Universitets afdeling i Kolding. Og det var det sidste projekt – med deltagelse af alle de østdanske universiteter - som vandt.

Bag bevillingen står såvel Videnskabsministeren, Økonomi- og Erhvervsministeren samt Undervisningsministeren.

Taberkonsortiet ikke sure

Taberne blev 11 parter, herunder Handelshøjskolen i København, KU, DTU, Farmaceut-universitetet, KVL, RUC med et enkelt CVU (Herning) samt fire regionale erhvervsakademier.

”Det kunne ligne regionalpolitik, for København-projektet var udarbejdet på baggrund af, at der er en betydelig tyngde i hovedstaden, hvad angår uddannelsespladser, befolkningsgrundlag m.m.”, siger taberholdets ordfører, **dekan Ole Stenvinkel Nilsson** fra Handelshøjskolen i København, som imidlertid ikke er forbitret: ”Men ved nærmere gennemgang af bedømmelseskomiteens vurdering vil jeg sige, at det vil være uretfærdigt at kalde det regionalpolitik. Der er tale om to kvalificerede konsortier, hvor der i den endelige udlodning har været lagt vægt på aspekter og forskelle, der altså

imødekom det provins-baserede projekt. Dette har for eksempel kunnet stille med en stærk bestyrelsesformand i Danfoss’ chef, Jørgen Mads Clausen, samtidig med at der har en lidt bredere geografisk forankring samt angiveligt ikke mindst en regional og privat medfinansiering på 30 mio. kroner”.

At den videnskabelige forankring har været større i København-konsortiet har så spillet en mindre rolle: ”Vi stillede med et bredt og tværfagligt spektrum af merkantil, teknisk og naturvidenskabelig viden inden for bioteknologi, fødevareteknologi, kultur m.m. Og vi stod virkelig stærkt i det oversete felt, der handler om innovationsfeltet: At det ikke bare gælder om ’at opfinde’, men i lige så høj grad at markedsføre og sælge den nye viden”.

Østdanske universiteter vandt

Iværksætter-akademiet skal skabe ”stærkere selvstændighedskultur hos de studerende, både på de korte, mellemlange og lange videregående uddannelser. Det skal lave efteruddannelse samt styrke og koordinere den danske forskning i iværksætteri.

Deltagerne i det vindende konsortium er 25 parter bl.a. Syddansk Universitet, Århus Universitet, Aalborg Universitet, DPU, IT-universitetet i København, Handelshøjskolen i Århus, flere ingeniørhøjskoler, flere CVU’er, Kaospiloterne, flere regionale erhvervsakademier m.fl. Konsortiet vil arbejde med regionskontorer.

Det vindende konsortium samler 25 uddannelsesinstitutioner på flere niveauer spredt ud over landet: Odense, Herning, Esbjerg, Randers, Vejle, Viborg, Horsens, Haderslev mv. med deltagelse af universiteter, CVU’er, ingeniørhøjskoler, erhvervsakademier mv.

Vurderingen er sket på baggrund af en helhedsvurdering i forhold til de syv kriterier, der er opstillet i udbudsmaterialet. Men alle tricks har været i spil i konkurrencen, når der for eksempel er indgået personlige anbefalinger fra diverse lokalpolitikere i ansøgningerne.

Vinderne havde flere erhvervs-kontakter og penge med

Bedømmelseskomiteen – bestående af tre repræsentanter fra erhvervslivet og en fra et norsk universitet – fremhæver, at Kolding-projektet har størst bredde i uddannelsesniveau og i praksis-niveau (universitet, CVU og mellemlang uddannelse). Det er også en styrke, at konsortiet beskriver ”konkrete, målbare milepæle” for uddannelsessiden. Og erhvervslivet ”inddrages tæt”, hedder det.

Man stiller med en medfinansiering på 7,5 mio. kr. fra kommuner og amter, 10 mio. kr. fra private virksomheder og så har konsortieparterne fundet 13 mio. kr. i deres egne pengekasser. Og man forventer at finde 10 mio. flere kroner, så de samlede midler bliver på 80 mio. kr.

Og i vurderingen har SDUs særlige politiske rolle i universitetsverdenen spillet ind, som det universitet med størst erhvervsmæssig tilknytning. Som en af bedømmerne (Børsen-chefredaktør Leif Beck Fallesen) anfører:

”SDU har forsknings- og holdningsmæssigt været drivkraften i iværksætteri i Danmark, og iværksætteri har en placering i universitetskulturen på SDU, som den ikke i mange år frem kan forventes at få i kulturen i det CBS-ledede konsortium ... SDU har også den symbolske meget vigtige deltager Danfoss.”

jø

Innovations-accelererende Forskningsplatform

Det strategiske forskningsråd har udgivet sine første pejlinger på, hvordan rådet udvælger de særlige satsningsområder: Forskningsmiljøer i international klasse og erhvervsrelevans.

”Hvad er kriterierne for, at en forskningssatsning er strategisk? Hvordan finder vi netop de platforme, der rummer potentialet til at fremme innovation og føre til vækst og velstand for det danske samfund?”

Sådan lyder de overordnede krav, når Det Strategiske Forskningsråd (DSF) skal identificere de særlige forskningsområder, som den offentlige indsats bør give særlig fremme. Med rapporten ”**Forskning der nytter**” giver DSF sine første bud på sine udvælgelseskriterier.

”Innovationsaccelererende Forskningsplatforme er Rådets bud på, hvilke dimensioner, der bør undersøges, før et område kan identificeres som omdrejningspunkt for en langsigtet strategisk satsning”, hedder det.

Nogle vil kalde formuleringerne *management-nysprog*, men den strategiske hensigt er ikke til at tage fejl af.

Nyttetænkning

Forskning der nytter, udtrykker præcist DSFs strategiske hensigt. Strategisk udvalgt forskning opfattes som en (ofte) offentlig investering, der skal være med til at sikre ”det samfundsmæssige afkast”. Forskning skal gøre nytte, og Danmark har brug for mere dynamisk innovation i erhvervslivet og kilden skal bl.a. være

universitets- og sektorforskningen.

DSFs hensigt er at identificere forskning, der kan føre til ”værdigenerende innovation”. Platforme er i rådets øjne områder, hvor Danmark både har **forskningsmiljøer i international klasse**, hvor der er ”internationalt konkurrencedygtige erhvervsklynger”, hvor der er klart behov for forskningsbaserede løsninger og **hvor ny teknologi kan give innovationsgennembrud**, siger man i en sammenfatning af ti krav til udvælgelse. Der peges samtidig på udpegningen af ”nøglespillere” og på, at grundlæggende forskning kan flettes med ”stærke anvendelsesperspektiver”.

Det Strategiske Forskningsråd: ”Forskning der nytter” (Forskningsstyrelsen, sept. 2004)

Udviklingskontrakter

IT-universitetet har fået godkendt en udviklingskontrakt med konkrete resultatmål, der fik ros af Videnskabsministeren. Betyder det, at konkrete succesmål vil være et krav til de andre universiteters udviklingskontrakter?

Universiteterne forbereder for tiden kontraktforhandlinger med Videnskabsministeriet om "2. generations udviklingskontrakter". Og det var formentlig med nogen bekymring, at de gamle universiteter i september bemærkede, at IT-Universitetet fik *stor ros* af videnskabsministeren for sin udviklingskontrakt.

IT-Universitetet var først til at komme ud med en kontrakt, og **Helge Sander** sagde, at IT-Universitetet var "en frontløber" for alle tolv universiteter og at der var tale om en kontrakt, som kan være en god inspiration for de øvrige 11 universiteter.

Kontrakten er præget af strategiske målsætninger og konkrete resultatmål, som afspejler IT-universitetets ambitioner og dels de politiske intentioner om øget samspil med det omgivende samfund, der ligger bag reformerne på forsknings- og innovationsområdet, den nye universitetslov m.m.

Politikerne har formet hovedrubrikkerne

Udviklingskontrakterne skal beskrive det enkelte universitets strategiske mål. Politikernes stigende styringslyst har i de seneste år udmøntet sig i nogle hovedoverskrifter, som universiteterne ved skal indgå som *nøgleord* i udviklingskontrakterne. Politikerne har således klart markeret, hvad der skal stå. På uddannelsessiden skal man implementere den nye uddannelsesreform med højere gennemførelsesprocenter, bedre vejledningsindsats, større målretning af studieindholdet med henblik på beskæftigelsesmuligheder, efteruddannelse osv. På forsknings-siden er nøgleordene mere forskeruddannelse, kvalitetssikring, samarbejde med erhvervslivet, vidensoverførsel, flere patenter m.m. – og politikerne har øremærket nogle særlige indsatsområder (nanoteknologi, it, bioteknologi osv.).

Disse udpegede *kodeord* vil alle universiteter, så vidt det er dem muligt, formulere sig efter – med lokal variation.

IT-uni: Resultatmål, som definerer succeskriterier

IT-universitetet formulerer sin resultatkontrakt med de ønskede kodeord og roses for at ville have et stærkt samspil med det omgivende samfund og for at opstille "resultatmål, som definerer succeskriterierne for de strategiske mål".

Blandt de 12 resultatmål er, at man inden 2006 vil

- forøge antallet af ph.d.-studerende med mindst 40, hvoraf 40 procent skal være eksternt finansierede.

- forøge den eksterne finansiering med 1 procent pr. år, så man kommer op på 12 procent i 2005
- forøge andelen af ekstern finansiering fra private virksomheder til 25 procent.
- sørge for at gennemførelses-tiden ikke overstiger 30 måneder (man har nemlig oplevet, at tiden er steget fra 22 måneder i 2001 til 29 måneder i 2003!).

KU: Konkrete succeskriterier uden mening

IT-universitetet er imidlertid en lille, monofakultær institution med afgrænsede fagflade og overskuelighed. Samlet er universitetet mindre end et mellemstort institut på KU.

For de store institutioner vil det da heller ikke være muligt at formulere så konkrete succeskriterier som på IT-universitetet, siger **KUs direktør Else Sommer**:

"En resultatkontrakt på ti sider handler om den overordnede strategi. Det vil således ikke være meningsfyldt at indføre detailmål som gennemsnitstal for en lang række helt forskellige fagområder på en fler-fakultær institution som Københavns Universitet. Sådan noget som tilgang, frafald og studie gennemførelse er umulig at styre og man må derfor være tilbageholdende med at opstille konkrete mål eller succeskriterier".

Der er en større politisk interesse for styring af universiteterne. *Men hvad nu, hvis Videnskabsministeren stiller konkrete krav om, at der skal stå i kontrakten, at gennemførelsesprocenten på humaniora skal op?*

"Hidtil har ministeriet sagt, at man ikke vil detailstyre. Så vi på de store, gamle universiteter forventer en relativt stor frihedsgrad til at foretage overordnede prioriteringer", siger hun.

Og så tilføjer hun, at hvis ministeriet går ind med konkrete krav, så kunne det tolkes som mistillid til det nye ledelsessystem. Hvis den nye universitetsbestyrelse skal have en vis beslutnings-autonomi, så skal de have spillerum til at opstille deres egen strategi for de overordnede linier.

IT-uni: Ingen resultatmål uden finansiering

Som en interessant detalje har IT-universitetet som strategisk mål, at forøge ph.d.-produktionen, men det må berolige de øvrige universiteter, at man meget kontant slipper afsted med at angive økonomiske begrænsninger på succeskriteriet. Man nøjes nemlig med at udlade resultatmål på

Det nye IT-universitet var den første institution, der fik godkendt sin udviklingskontrakt. Og den havde tilmed indarbejdet konkrete succesmål - som de andre universiteter får svært ved at leve op til

dette område, "da vækst er ufinansieret".

Med denne formulering fra august måned forudså IT-universitetets ledelse, at det ville være hovedløst at love for meget på ph.d.-siden uden at der var penge til oprustning. Kort tid efter afslørede regeringens forslag til finanslov, at regeringen kun ville finansiere 1/3 af de nye ph.d.-studerende. Resten måtte finansieres af universitetet selv og af erhvervslivet.

Nye kontrakter igen om et år

Formuleringen af de hidtidige udviklingskontrakter har resulteret i, at universiteterne har måttet fokusere på sin hidtidige aktivitet og mål, men kontrakterne er ikke blevet brugt til egentlig opfølgning. Nogle har derfor kaldt det tomme hensigtserklæringer.

Og på universiteterne undrer man sig over, at Videnskabsministeriet kræver, at man netop nu i efteråret 2004 skal bruge ressourcer på at formulere nye udviklingskontrakter, der kun skal gælde i et år, fordi de skal afløses af et nyt sæt i efteråret 2005. Allerede i december 2005 agter Videnskabsministeren nemlig at underskrive en ny flok udviklingskontrakter, som er udformet af de nye bestyrelser.

jø

DTU i 'god tro'

- Om Pallesens ulovlige bilordning, siger Videnskabsministeriet. Men det er svært at tro, at DTU var uvidende om, at den var ulovlig, siger ekspert i forvaltningsret. Men Videnskabsministeriet har fredet DTU og vil ikke undersøge, hvordan ordningen blev fikset

I 2001 sagde tilsynsmyndigheden (Undervisningsministeriet) nej til, at fri bil kunne indgå som en del af DTU-rector Pallesens kontrakt. Så i 2002 skruede Pallesen så bare en bilordning sammen ved hjælp af det DTU-tilknyttede, erhvervsdrivende selskab IPU.

Nu lyder spørgsmålet, om DTU-rector Pallesen var 'i god tro' eller om han var vidende om, at bilordningen var ulovlig. Pallesens problem ville være, at hvis ordningen blev gennemført 'i ond tro' – og bevidst overtrådte de statslige regler – så ville han være en færdig mand som Rektor.

Videnskabsministeriet går ud fra, at Pallesen var i god tro. Ministeriet nøjes med at kalde sagen "en fejlfortolkning" fra DTUs side, uden at ministeriet dog er gået ind i en nærmere undersøgelse af selve beslutningsprocessen. Og i forlængelse heraf har Kammeradvokaten sagt, at selv om bilordningen var ulovlig, så behøver IPU ikke tilbagebetale de uretmæssigt udbetalte penge til Pallesens arbejdsgiver DTU, fordi parterne var i god tro.

Forvaltningsretsekspert: Svært at tro på 'i god tro'

Men de tilsynsførende myndigheder springer over, hvor gærdet er lavest, mener en forvaltningsretsekspert:

"Når DTU først fik afvist en bilordning af en tilsynsmyndighed, så er det da et forsøg på omgåelse af afvisningen, når DTU lavede 'fri bil' ad anden vej. Man skaffede sig præcis den ordning, som tilsynsmyndigheden sagde nej til. De kunne sige sig selv, at det nok ikke var lovligt. I det mindste burde de have undersøgt det", siger professor **Claus Haagen Jensen**.

"Hvis man er leder med ansvar og bemyndigelser på et højt niveau, og man har fået afvist ordningen af en tilsynsmyndighed, så er det svært at tro, at DTU har været i 'god tro'. Derfor er det også svært at forstå Videnskabsministeriets og Kammeradvokatens afdramatisering som andet end venlig fortolkning af DTUs handlinger".

Hvorfor undersøgte DTU ikke legaliteten?

DTU undersøgte slet ikke legaliteten i bilordningen. Haagen Jensen – der er professor på Aalborg Universitet – mener, at bag den ulovlige bilordning ligger et svigt i forvaltningen. Legalitetskontrollen har svigtet, for hvorfor gjorde embedsmænd i DTUs forvaltning ikke opmærksom på, at bilordningen var ulovlig:

"Det er da meget problematisk, at man ikke har undersøgt legaliteten, især set på baggrund af, at DTU i første omgang fik nej til en bilordning fra tilsynsmyndigheden. Det burde have skærpet deres opmærksomhed på sådanne ordninger", siger han. "Der kan være flere forklaringer på, at DTU ikke undersøgte sagen. Enten at forvaltningen ikke har den fornødne sagkundskab. Eller at det har været et stærkt ønske fra en meget magtfuld leder, at bilordningen blev gennemført, og at de ansatte i forvaltningen ikke havde modet til at sige fra. Bag den sidste mulighed ligger jo en forvaltningskultur

"Når DTU først fik afvist en bilordning af en tilsynsmyndighed, så er det da et forsøg på omgåelse af afvisningen, når DTU lavede 'fri bil' ad anden vej. Man skaffede sig præcis den ordning, som tilsynsmyndigheden sagde nej til. De kunne sige sig selv, at det nok ikke var lovligt. I det mindste burde de have undersøgt det"

professor Haagen Jensen

med de ansatte i en forkrampet situation, hvor de sagligt/fagligt burde sige fra, men hvor de ikke tør og bare håber, at ingen fanger dem i ulovligheden", siger professoren og henviser til, at man ser en sådan situation i stor skala i den Farum-skandale, som netop nu oprulles i retten.

Lav redegørelse for forløbet

Bilsagen blev oprullet i FORSKERforum og er senere behandlet i flere aviser, herunder Ekstra Bladet. Og der er stillet en snes Folketingsspørgsmål til den ansvarlige minister, Helge Sander. Men DTUs forvaltning af bilsagen er fortsat uklar. Haagen Jensen undrer sig over, at Videnskabsministeriet ikke kræver en nærmere opklaring:

"DTUs håndtering af denne sag er påfaldende og peger på, at man forvaltningsmæssigt har et problem, som man burde gøre noget ved. Ministeriet burde da kræve en redegørelse for forløbet", siger han. "Men jeg kan forestille mig, at ministeriet ikke vil rode mere op i problemet, for DTU skal helst behandles som en selvejende institution, uden alt for megen kontrol. Og politisk er der jo det yderligere problem, at hvis man mener, at universiteter i højere grad skal agere

som private selskaber, så er det jo grimt, hvis det giver sig nogle uheldige udslag i ulovligheder".

Ministeriet freder DTU

Videnskabsministeriet dømte Pallesens bilordning ulovlig, fordi det fremgik af DTUs og IPU's vedtægter, at det var en del af rektors job at tage del i IPU-selskabets bestyrelsesarbejde. Det var således en del af DTU-rektorens almindelige arbejdsopgaver, og det kunne han således ikke hæve (ekstra) betaling for. Ministeriet tog dermed slet ikke stilling til, om en fryns som en bilordning er acceptabel inden for Videnskabsministeriets område

Ministeriet nøjes med at kalde den ulovlige bilordning for "en fejlfortolkning" fra DTUs side:

"DTU fik i 2001 nej fra tilsynsmyndigheden (Undervisningsministeriet) inden for de statslige regler, men så mente de, at denne binding ikke fandtes inden for den selvejende fond. Ministeriet har konstateret, at forholdet er bragt til ophør, og vi har derfor ikke planer om yderligere tiltag", siger cheffjurist Thor-kild Meedom.

Han medgiver dog, at ministeriet ikke har undersøgt, hvordan beslutningsprocessen foregik. Men hvorfor har ministeriet ikke undersøgt DTUs forvaltningsform for at konstatere, om DTU var i god eller ond tro?

"Det er korrekt, at vi ikke er gået ind i en nærmere undersøgelse. Vi er gået ud fra, at det var en fejlfortolkning og nu er fejlen rettet".

Er det ikke interessant for ministeriet som tilsynsmyndighed, at DTUs legalitetskontrol mangler i denne sag?

"DTU burde have været undersøgt, om bilordningen var i overensstemmelse med de statslige honorarregler, ja. Men der kan jo ske fejl i alle systemer – også på et selvejende universitet. Ministeriet greb jo omgående ind, da FORSKERforum gjorde opmærksom på fejlfortolkningen".

Når ministeriet afstår fra en undersøgelse kunne det tolkes som, at de nye stærke ledere og bestyrelsesformanden gives en stor fejlmargen?

"Nej, der kan som sagt ske fejl i alle systemer. Og vi ser det som en fejlfortolkning – og det støttes i øvrigt af Kammeradvokatens udtalelse, der siger, at IPU ikke skal tilbagebetale det uretmæssigt udbetalte, fordi bilordningen blev gennemført gjort i god tro", slutter ministeriets cheffjurist.

IPU måtte sælge 'Pallesens' bil, så nu har Pallesen købt sin egen – en sort Alfa ...

Forvaltningseksperter: Problem i topstyringen

Men bag bilsagen ligger en svaghed i universitetslovens topstyring, hvor de øverste ledere har utrolig stor magt, såvel politisk som administrativt, mener Hagen Jensen:

”Det ældgamle ord om at magt korrumpere, har jo evig gyldighed. Ikke at alle misbruger magten. Men den nye ledelsesstruktur på universitetet er netop sådant en gammeldag *underordningsstruktur*, som vi slet ikke kender fra den gamle – gennemsigtige – struktur og som indbyder til, at lederne tiltager sig stor magt. Det enstrengede system, hvor lederne udpeger lederne nedenunder og har instruktionsbeføjelser over dem gør jo, at det er sværere for folk at modsige lederen ovenover. I praksis er de kollegiale råds beslutningsrum for eksempel reduceret til meget lidt. Dekanerne er blevet til embedsmænd med direkte kommandolinie til rektor”, siger han og slutter:

”Den nye ledelsesstruktur gør, at lederne får bedre muligheder for at gennemtrumfe deres *interesser*. Magtkoncentrationen gør, at det er sværere for folk nede i systemet at mande sig op til at sige fra, for eksempel over for ulovligheder, men det er ikke umuligt. Der ligger et ansvar på de ansvarlige embedsmænd, og de danske forvaltninger er forhåbentlig sådanne, at man kan vælge at sige fra - uden at det får tjenstlige konsekvenser”.

jø

Pallesen fiktede selv bilen

Pallesen gennemtrumfede sin bilordning i IPU-bestyrelsen før han formelt var indtrådt ...

Det var rektor Lars Pallesen, som suverænt selv var *bagmanden* i arrangementet, der løste hans påtrængende bilproblem ved at IPU købte Pallesens luksurvogn, så han kunne få ”fri bil” i tjenesten.

Aktindsigt - som FORSKERforum først fik efter en klage til Videnskabsministeriet - fortæller, at DTUs bestyrelsesformand ved Pallesens ansættelse i august 2001 lovede Pallesen at arbejde for ”fri bil”. Da Undervisningsministeriet sagde *nej* til at en bil-ordningen i Pallesens rektorcontrakt, måtte Pallesen være kreativ.

Og chancen opstod, da Pallesen i april 2002 overtog posten som bestyrelsesformand for det DTU-oprettede erhvervsdrivende selskab, IPU.

Rod i journaliseringen

Som sin første aktive handling i bestyrelsen – før han formelt var indtrådt – *gennemtrumfede* han i IPU's bestyrelse (hvor medlemmerne er Pallesens underordnede på DTU) at det hidtil ulønnede bestyrelsesjob skulle lønnes i form af ”fri bil”. Først tre dage efter (d. 15. april 2002) indtrådte Pallesen formelt som bestyrelsesformand i IPU.

Og først en måned efter – den 23. maj – underrettede han DTUs bestyrelsesformand, Mogens Bundgaard-Nielsen

om det kreative arrangement. Bundgaard godkendte således dette *pr. efterbevilling*.

Men det var formentlig rektor Pallesen selv, som stod for hele arrangementet, inklusive brevskrivningen. Han glemte dog at overholde forvaltningsloven, for brevene blev liggende i fire måneder på hans bord, før de blev journaliseret – hvilket DTU i dag beklager over for Videnskabsministeriet.

Næste spørgsmål: I strid med selskabslovgivningen?

Men bil-arrangementet var ulovligt, dømte Videnskabsministeriet i forrige måned, fordi Pallesen ikke kunne hæve et ekstra bestyrelshonorar for noget, han vedtægtsmæssigt var forpligtet til at lave.

Men arrangementet kan også have været ulovligt i en anden forstand. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er i gang med en vurdering af, om bilarrangementet var i strid med selskabslovgivningen, fordi selskabet IPU som en selvstændig erhvervsdrivende fond skal være helt uafhængig af stifteren. Og det var den ikke, når Pallesens rektorløn på DTU delvis skulle betales med en bil i IPU...

Næste episode i sagaen om bilen sættes i gang med Erhvervs- og Selskabsstyrelsen udtalelse, der forventes at komme i november.

jø

Pallesens bil en gammel kontrovers

Rektor Pallesens fri bil var ikke en *detalje* eller en *forvaltningsmæssig svips*. Den var allerede ved Pallesens tiltrædelse kilde til kontrovers. I august 2001 sagde Undervisningsministeriet *nej* til bilordningen, men det prøvede DTUs bestyrelsesformand at ændre i et personligt brev til ministeriets topchef.

DTUs bestyrelsesformand skrev et brev (18. nov. 2001) på 18 linier til departementschef Henrik Nepper-Christensen. De fem linier handlede om DTUs fremtid - og de elleve næste linier var en bøn om et ja til Pallesens bilordning:

”Endelig skal jeg appellere til fleksibilitet i mit ønske om, at DTU stiller bil til rådighed for den nye rektor. Som nævnt vil han kommet il at indtræde i omkring et halvt hundrede bestyrelser, og han vil i DTUs nye konstruktion i langt højere grad end tidligere skulle agere som professionel topchef. Vi har i bestyrelsen støttet rektors ønske om at udvikle samspillet med erhvervslivet (også i Vestdanmark) og oplyse om DTU på gymnasier m.v. og i hele landet for at styrke rekrutteringen af studerende. Jeg mener, at der i DTUs nye konstruktion er

god grund til at rektor får stillet bil til rådighed; det er min mening og mit ønske. Egentlig er jeg af den opfattelse, at dette – mindre – spørgsmål må ligge indenfor formandens kompetence.

Jeg vil være glad om du blot vil bekræfte dette, alternativt vil jeg bede dig om at godkende bilordning til DTUs nye rektor.

*Med venlig hilsen
Mogens Bundgaard-Nielsen
Bestyrelsesformand”.*

Undervisningsministeriet fastholdt sit *nej*.

Med engelsk som filter

Tanken om, at alle kan fungere på det engelske sprog i den moderne verden og at engelsk åbner alle kulturelle og politiske døre, er en myte – der som konsekvens får en uheldig engelsk sprogdominans, siger engelsk sprogprofessor

Det er en *laden-stå-til* holdning, der har gjort, at engelsk er blevet et så dominerende sprog i efterkrigstidens Europa. Man har overladt udviklingen til ”markedskræfterne,” globaliseringen, der har styrket engelsk. I forskningsverdenen giver det ikke bare problemer for de humanistiske og samfundsvidenskabelige forskere, der skal formulere sig kreativt på engelsk, men ikke altid har evnerne. Det gør også engelsk og amerikansk forskning mere dominerende end fagligheden tilsiger. Af den ene årsag at de er bedre og mere præcise til at formulere og formidle deres forskning, fordi den foregår på deres modersmål.

Men andre sprog skal også prioriteres; både indvandrersprog og ”tredjesprog” som fransk, tysk, spansk og italiensk, for engelsk og den angelsaksiske verden skal ikke være det eneste filter til verden, siger **Robert Phillipson**, forskningsprofessor på CBS, der har skrevet bogen ”**English-Only Europe? Challenging Language Policy.**”

Favorisering af engelsk i EU

Robert Phillipson har i sin bog kigget nærmere på sprogudviklingerne i EU-institutionerne, hvor der også – trods en målsætning om at være progressiv sprogmæssigt – er stor favorisering af engelsk. Kun lovteksterne findes på alle 20 officielle sprog. Langt de fleste andre udkast, arbejdsrapporter og rapporter forekommer kun på engelsk, fransk og måske tysk.

”EU bygger på nogle principper, som skal styrke den kulturelle og sproglige mangfoldighed, som er et kendetegn for Europa i historien og i nutiden. Men EU lever ikke op til sit ansvar: Alle oplysninger på Kommissionens hjemmeside er der på engelsk, de fleste på fransk, og næsten ingen på de andre sprog. Og det er utænkeligt, at alle embedsmænd og kvinder fra medlemsstaterne kan fungere ligeså godt på engelsk som på deres modersmål,” siger han.

Tolkeproblem

”Oversættere og tolke i EU mener, det er et kæmpestort problem, at folk efterhånden er gået over til at bruge engelsk, for det bliver et *dårligt* engelsk. Romano Prodi blev interviewet til *Newsweek* for kort tid siden, og blev spurgt, om EU var i færd med at blive forenet med ét sprog og så svarede han: *It will be broken English, but it will be English.* Der er jo en hel del folk i EU, som mener, at han reelt giver engelsk en fortrinnsstilling i EU. Hvis det vigtigste fremover skal foregå på - dårligt - engelsk, så bliver det

et kæmpeproblem, fordi folk fra mange dele af Europa vælger at tale engelsk til møder, men ikke er i stand til at gøre sig forståeligt, det er for *broken*. Og tendensen er, at embedsmænd og politikere vælger dansk og svensk tolkning fra. Så når de indenfor energi- eller landbrugsområdet skal deltage i møder, så er der en forventning om at de kan klare sig og deltage på engelsk. Men de er sjældent gode nok, og det vil sige, at de ikke forsvare de danske interesser optimalt,” siger han.

Et relateret problem er, at hvis folk fra Danmark ikke gør ordentlig brug af at anvende tolkning i EU, hvorfor skal man så uddanne sig til tolk, spørger Robert Phillipson.

”Hvis den holdning får lov til at florere, så risikere man, at det kæmpearbejde, der har været med at opbygge en kompetent tolketjeneste, falder til jorden. For mange af tolkene går på pension om nogle få år, og hvis ikke der er en kritisk masse af dygtige unge danskere, som er virkelig superkompetente til flere sprog, så kan man ikke levere ordentlige tolkning fremover,” siger han.

Myte at alle kan engelsk

Hvorfor er modersmål, tysk og fransk vigtigt, hvis alle andre taler engelsk?

”Jamen, det gør de faktisk ikke. Tanken om, at alle kan fungere på engelsk i den moderne verden og at engelsk åbner alle kulturelle og politiske døre, det er en myte, som hænger sammen med amerikansk globalisering. For eksempel har EU tvunget ansøgerlandene til at levere alle papirer på nationalsproget og på engelsk. Men tysk har været mere centralt i mange af landene, som Ungarn og Tjekkiet. For alle lande i det tidligere østrig-ungarske område er tysk fortsat kulturelt og økonomisk et stort sprog, og masser af politikere og embedsmænd ville have været langt mere trykke ved tysk end engelsk. Men det er altså en administrativ beslutning, der passer i EUs kram.”

Alligevel er diskussionen om sproglig marginalisering ikke særligt fremherskende, slet ikke i Danmark. Danmark er ikke synlig i debatten, siger Robert Phillipson. Den internationale erfaringsudveksling og forskning går stort set uden om Danmark.

Ingen åben sprog-debat i Danmark

”Nok fordi diskussionerne om det bliver holdt internt, i Udenrigsministeriet og diplomatstjenesten. Der er ikke en åben, demokratisk debat om, hvordan vi bedst imødekommer problemerne. **Sprog på spil** (oplæg fra regeringen til ny sprogpoli-

litik, se *FORSKERforum september 2004, red.*) er et glimrende eksempel: Da det blev lanceret, sagde Kulturministeren, at det var et fremadrettet oplæg, der skulle tage de problemer op, som det danske sprog står overfor. Og nu skulle de mange anbefalinger diskuteres. Men hvem skulle diskutere de anbefalinger?”

Der har ikke været en offentlig høringsproces af nogen art, og det var der heller ikke i de få måneder, hvor udvalget var i gang. Det var et internt arbejde med et snævert mandat. Den danske sprogpolitik er en miniudgave af den svenske, siger han og forklarer, at der i Sverige var en parlamentarisk kommission med folk fra flere partier og med en meget dygtig sociolingvist som udvalgssekretær.

Udvalget fungerede i mere end et år og producerede en 700 sideres rapport om behovet for at styrke svensk og sikre, at kvaliteten af kommunikationen på engelsk var lige så høj i mange sammenhænge. Rapporten kiggede også på betydningen af modersmålsundervisning for indvandrere og blev sendt til høring på for eksempel universiteterne, i fagforeninger og kommunalbestyrelser.

Sverige har en sprogpolitik

”Der er i Sverige en totalt anderledes holdning til, hvordan sprogpoltiske spørgsmål burde angribes. Men der er folk i Danmark, der nærmest afviser andre sprog end engelsk som noget, der kan være nyttigt, en ressource eller en sproglig rettighed. Og det har jo betydet, at alle sprog som russisk, fransk, tysk, indvandrersprog er dalet – kun spansk holder skansen. Der er simpelthen ikke bærende miljøer på andre sprog end engelsk efterhånden. Vi har ikke i Danmark et *language friendly environment* som man ellers er forpligtet til (ifølge EUs *diversity plan fra 2003*).

”Hvorfor ikke? Man vil gerne have frie hænder som politikere, og det synes jeg er skræmmende. Det er helt klart, at politikere, der udtaler sig om sprogpoltiske spørgsmål, skal lade som om, de har en god løsning på alting. Men de mangler viden, for eksempel når de udtaler sig om modersmålsundervisning og de udfordringer de tosprogede har, så er det *så* uoplyst,” siger han.

”Når danske forskere udtaler sig om, hvorvidt engelsk er en trussel eller ej, eller om at det, at man publicerer mest på engelsk er et problem, så er det *holdninger*, det er ikke undersøgt. Er der domænetab på det medicinske fakultet? Vi ved det ikke, det er fornemmelser. Det kan også sagtens være, at de fleste lære-bøger

på universitetet er engelske, men man har ikke undersøgt det. Så Danmark halter bagud på det område.”

Rektorkollegiets nylige debatoplæg *Internationalisering af de danske universiteter. Vilkår og virkemidler* har efter Phillipsons mening et udmærket sæt forslag til en mere eksplicit sprogpolitik på de højere læreanstalter. Om implementering kommer i gang er en anden sag. Forskning på området mangler totalt i Danmark, mener Phillipson.

Lettelse at skrive på modersmål

Robert Phillipson ser også, at sproget giver problemer i det akademiske miljø. Mange danske forskere formår at skrive relativt uproblematisk på engelsk. Men når de en sjælden gang skriver på deres modersmål opfatter de det alligevel som en stor frihed.

”Jeg har hørt fra meget dygtige engelsk-professorer, at det er en lettelse at skrive på dansk. Venner siger det samme i Grækenland, Tyskland og Serbien og sikkert også andre steder. Så det er fuldstændig rigtigt, at man bliver hæmmet. Jeg kan holde et foredrag på dansk, men jeg er da meget mere overbevisende på mit modersmål, engelsk. Der er da forskere i mange lande, der ved, at der er en sprogbarriere, når de bliver tvunget til at udgive på engelsk.”

”Og dermed får amerikanere og englænderne også en fordel. Hvis du tager til internationale konferencer i alle regi’er, så er det helt klart *native speakers*, der dominerer. Men det tager man desværre ikke op som et problem i de fleste faglige foreninger.”

Størst problem for hum og samf-områderne

Problemet er størst for de humanistiske og samfundsvidenskabelige forskere, påpeger han.

”Det er givet, at publicering på engelsk ikke er et problem for de fleste naturvidenskabelige forskere, fordi de skriver i et forholdsvist snævert domæne. Men det er helt anderledes i visse dele af samfundsvidenskab og humaniora, som forudsætter et langt mere nuanceret sprogligt beredskab. Her burde der være en eksplicit sprogpolitik; det burde ikke være overladt til den enkelte forsker fra sag til sag, hvorvidt de kan klare sig på engelsk. Men desværre er der ikke mange penge til oversættelser, eller til opbygning af kompetencer på engelsk, så de enkelte forskere har ikke meget at støtte sig til,” siger han.

Amerikansk påvirkning og harmonisering i EU betyder en voksende dominans for engelsk som hovedsprog

Løsningen på problemerne omfatter en langt mere prioriteret indsats fra regeringens og fra institutionernes side, på alle niveauer. Man burde se på fordeling af ressourcerne til alle sprogfag og overveje nye løsningsmodeller, andre indlæringsveje og der er inspiration at hente i mange lande, mener Phillipson. Generelt skal danskerne bare være bedre til det hele, hvis de vil kunne klare sig internationalt.

”Det er ikke et spørgsmål om enten engelsk eller dansk eller fransk og tysk. Det er både og,” siger Phillipson.

Robert Phillipson er fra Sydengland, men har boet i 30 år i Danmark. Hans bog er på engelsk, men interviewet blev gennemført på dansk.

”English-Only Europe? Challenging Language Policy.” Af Robert Phillipson, Routledge, 233 sider, Fås via book.orders@routledge.co.uk eller i CBS-boghandelen Dalgas Have.

nbc

Universitetslærer tævet som straf

På KUs Carsten Niebuhr Afdeling læses både arabisk og hebræisk, og der udløses spændinger. I oktober fik en underviser af jødisk herkomst tæsk efter at have læst op af koranen på arabisk

Ukendte gerningsmænd overfaldt 5. oktober en ekstern lektor på Carsten Niebuhr Afdelingen, hvor der undervises i islamisk og arabisk relaterede emner. Underviseren havde i en time læst op af koranen på arabisk og det var det, de tre gerningsmænd – *formentlig med en fundamentalistisk opfattelse af islam* - opfattede som så provokerende, at det skulle afstraffes. Overfaldet skete ved Hovedbanegården, hvor underviseren ventede på en bus efter undervisningen. Han blev lokket ind i en bil og derefter tævet af de tre, blandt andet i nyrene. Mændene gav udtryk for, at *afstraffelsen* skyldtes højt læsningen af koranen. Den eksterne lektor fik efterfølgende lægehjælp. Angrebet er meldt til politiet, men det er endnu ikke lykkedes at finde ud af, hvem der stod bag.

Sikkert er det dog, at det ikke er studerende fra universitetet, selv om oplæsningen foregik i en almindelig forelæsningsstunde.

Videnskab - ikke et trossamfund

Det vides ikke, hvordan overfaldsmændene havde fået kendskab til underviseren og den særlige time. Underviseren er nu raskmeldt, men institutleder på KUs nye storinstitut "Institut for Tværkulturelle og Regionale studier – sprog, religion og samfund" **Ingolf Thuesen**, siger:

"Det er en meget, meget alvorlig sag.

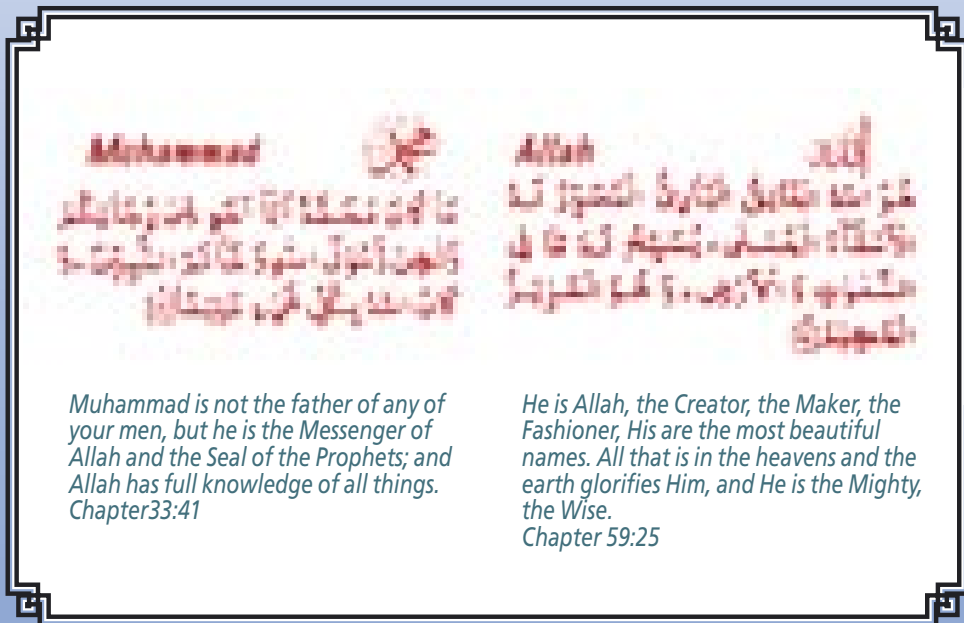
Han er stadig meget påvirket fysisk og psykisk og er selvfølgelig blevet tilbudt psykologisk krisehjælp af fakultetet."

Instituttet rummer en lang række fag med indbyggede modsætninger. Folk læser både arabisk og hebræisk, og de studerende kommer fra alle folkeslag – kurdere læser side om side med tyrkere.

"Det er et institut, hvor vi har alle holdninger, og folk kan virkelig blive uvenner. Og det kan gøre det svært af og til. Men vi prøver at fokusere på dokumentation og videnskab. Vi er en videnskabelig institution, ikke et trossamfund og prøver at appellere til tolerance. Og det er egentlig lykkedes meget godt i de forgangne år," fortæller Ingolf Thuesen, der dog tilføjer, at instituttet tidligere har bortvist folk med racistiske holdninger.

Islam vækker voldsomme følelser

Jakob Skovgaard-Petersen, lektor på Carsten Niebuhr Afdelingen, fortæller, at der ikke tidligere har været truende eller decideret voldelige episoder rettet mod undervisere på afdelingen. Men han har af og til oplevet,

at foredrag om islam kan vække stærke følelser og give opvandede diskussioner blandt muslimske tilhørere.

"Jeg har oplevet ved mine foredrag uden for huset, at der kan opstå meget ophidsede diskussioner og nærmest prædiken fra tilhørere, typisk ikke under foredraget, men bagefter under diskussionen. Men ikke i forbindelse med mine forelæsninger på universitetet".

"Muslimer har en idé om, at koranen er meget hellig og ren, og derfor skal man helst være i en 'ren' tilstand for at læse op. Men at ikke-muslimer læser højt af den, har ikke før været et problem. Vi har undervist i koranen, læst den højt og diskuteret den, så jeg ved ikke, hvad der er foregået inde i hovedet på de folk, der har gjort det her. Jeg kan ikke forklare, hvorfor det er så provokerende. Men jeg er alvorligt bange for, at overfaldet har ramt ham, fordi overfaldsmændene har vidst, at han var af jødisk herkomst," siger han.

"Overfaldet er enestående og helt usædvanligt, og det håber jeg, det bliver ved med at være. Men det er klart, at der er en uhyggeligt *disciplinerende facon* over den måde, der er blevet gået til værks på."

Han har ikke noget kontant svar på, hvordan man undgår sådanne episoder:

"Det bekymrende er, at sådanne overgreb kan virke så truende, at det fører til *selvrensning*. Og det må det bare ikke gøre. Men vi kan ikke gøre andet som undervisere og forskere, end at afvise enhver tendens til trusler eller lignende."

Fundamentalistisk argumentationsform

Ingolf Thuesen opfatter overfaldet som en forlængelse af den etniske og kulturelt betingede brutalisering af samfundet, der sker: "Nogle har en mærkelig forestilling om, at man skal slå nogen for at få dem til at mene det modsatte. Sådant et overfald kommer jo fra ekstreme grupperinger i samfundet, der har en fuldstændig fundamentalistisk opfattelse".

Dekan på KUs humanistiske fakultet, **John Kuhlmann Madsen**, har sendt en mail ud til alle ansatte på humaniora. Heri fortæles om overfaldet, og dekanen beder alle studerende og undervisere, der oplever chikanerier, trusler eller vold, om øjeblikkeligt at rapportere til institutlederen.